* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' פ' תולדות

(יט) **וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק:** (כ) **וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי לוֹ לְאִשָּׁה:** (כא) **וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַיהוָה לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָה הִוא וַיֵּעָתֶר לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:** (כב) **וַיִּתְרֹצֲצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶּה אָנֹכִי וַתֵּלֶךְ לִדְרֹשׁ אֶת יְהוָה:** (כה) **וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אַדְמוֹנִי כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו:**

(א) הנה ראוי לשים לב אל אומרו **בן אברהם**, כי מה בא ללמדנו?

(ב) ועוד קשה על פשט הכתוב אומרו **אברהם הוליד את יצחק** שהוא מיותר!

(ג) ועוד אומרו **ויהי יצחק** וכו' כי הנה כל זה היה ראוי לאומרו בעת הנישואין ולא בעת הלידה אחר עשרים שנה!

(ד) וגם מה בצע לדעת בן כמה שנים היה **בקחתו את רבקה**!

(ה) וגם הודיעו שהיתה **בת בתואל הארמי ומפדן ארם** אין צורך לאומרו!

(ו) ומה גם כי הכל נאמר למעלה!

(ז) ועוד אומרו **לו לאשה** כי מלת לו מיותרת!

(ח) ועוד אומרו **ויעתר** וכו' מהו **לנכח אשתו**? כי רבותינו ז"ל דחקו שהיו זה בזוית זו וזו וכו'!

(ט) ועוד אומרו **ותהר רבקה אשתו** מי לא ידע כי **רבקה** היתה **אשתו**?

(י) ועוד אומרו **ותאמר אם כן למה זה אנכי** כי טבע אומרו **אם כן** הוא להוציא נפקותא, אך אומרו **למה** וכו' היא תלונה ולא נפקותא!

(י"א) מה זה היה ליצחק הוליד עשו הוא אדום?

(י"ב) הוצרכו תפלות הרבה כעתר כמו שאמרו ז"ל ומה חטא יצחק להמנע הולדתו עד הרבות תפלה?

(י"ג) למה לקח יצחק בת רשעים? שתגרום לו פגם!

(אחרי שמיישב קושיות הנ"ל באופן א', אחר כך ממשיך ליישבם באופן ב' ביחד עם עוד קושיות, כדלהלן)

עוד יתכן דרך ישרה שיבור לו האדם, כי בה יתיישבו גם הערות מלבד אלה מענין רב.

(י"ד) והן ראשונה שום לב אל וי"ו **שבואלה תולדות**. כי הנה כלל בידינו כי **ואלה** מוסיף על הראשונים ואיך יוסיף על תולדות ישמעאל האמור למעלה?

(ט"ו) וגם על הסדר כי תחלה מזכיר תולדות יצחק ואחר כך תולדות אברהם שהוליד את יצחק ואחר כך נישואי יצחק עם רבקה!

(ט"ז) ועוד כי הולדת אברהם את ישמעאל לא יפלא כי היה מהגר המצרית אך לא משרה, ואם כן מה פשעה רבקה שיצאת ממנה ומיצחק עשו הרשע?

(י"ז) ולמה אם עתיד להוליד צדיק ורשע, למה לא השיאו הוא יתברך אשה זולת רבקה שיצא ממנה עשו כאשר באברהם שנשא הגר להוליד את ישמעאל?

(י"ח) ועוד מה זה היה שלא הוציא הוא יתברך את יעקב ועשו כל אחד בפני עצמו בשני עבורים ?

א: והיה נתקן צער רבקה!

ב: ומה גם לאומר כי על ידי כן הפסידה עשרה בנים, שהיתה עתידה להוציא שנים עשרה שבטים ואמרה למה זה אנכי מנין ז"ה, ואילו היו אחד אחד לא נצטערה ולא הפסידה עשרה בנים!

ג: וגם לא היה מצטער יעקב בבטן בשכונת עשו תשעה חדשים!

ד: וגם היה נתקן קנות הבכורה, כי היה נולד יעקב ראשונה בכור מן הבטן!

ה: וגם ישקיט ריב הברכות כי בהיות יעקב בכור היה מברכו אביו מבלי יגנוב יעקב ברכותיו. כי הנה מאומרו ויקרא את עשו בנו הגדול וכו' יורה כי את הגדול היה חפץ לברך!

(י"ט) וכן יקשה אפילו אחר היותם תאומים, כי טוב היה יצא יעקב ראשונה, ולא היה ריב בכורה וברכה:

והנה לבא אל הביאור נזכירה מאמרם ז"ל בפסיקתא **ויצא הראשון אדמוני**. למה? שכשהיה בבטן אמו שתה כל דם נדות אמו ע"כ.

(כ') והלא כמו זר נחשב כי הנה אין דם נדות למעוברת!

(כ"א) וגם העובר אינו בחיריי כי כח אין בו לשתות אשר יבחר, כי אם מאשר תאכל ותשתה אמו, וזה חלק

כחלק כיעקב כעשו, ואיך ישתה האחד מה שלא ישתה חבירו והמה בבטן אחד?

ועוד שנית נזכירה מאמרם ז"ל: **דבר צוה לאלף דור**, זו התורה, אלא שראה הקדוש ברוך הוא שיהיו הדורות מכעיסין וכו' נטל תתקע"ד דור ושתלן בכל דור ודור.

(כ"ב) והנה ראוי לדעת למה היה ראוי להנתן דת לאלף דור? ולמה החסיר מהם תתקע"ד דורות ולא פחות או יותר?

אמנם הנה כתבנו במקומה, שלמה שרצה הקדוש ברוך הוא שידעו ישראל כי לכל אחד ואחד מכלם היה נותן כל התורה. הוצרך לדבר עם כל אחד ואחד לאמר לו בלשון יחיד אנכי ה' אלהיך שהיא השגת נבואה בהקיץ פנים בפנים שישמעו מפיו ויתנבאו כל איש ישראל ולא יבצר גם אחד, אשר היה בלתי אפשר אם לא בהפסק מכלם זוהמת נחש, כי על כן כשישראל עמדו על הר סיני, פסקה זוהמתן, זכו לקבל התורה, והוכנו לשמוע מפיו יתברך תורה שהיא נבואה, ובהקיץ, ופנים בפנים, ואיש לא נעדר מהשגה זו, שהיא אצלי, על שפסקה זוהמתן...

והנה כשברא ה' אלהים אדם על הארץ, זך בלי שמרי זוהמא בראו, ויניחהו בגן עדן, וכאשר הוטמאה חוה, ויטמאהו גם הוא, ראה הוא יתברך, והנה להתם חלאת הזוהמא ההיא, לאט לה, היה צריך אלף דור, וזהו, **דבר צוה לאלף דור**, זהו התורה.

אך בראות כי באלף דור בלי תורה המכשירתן, לא תותך הזוהמא, כי רעה בחירתם, ויאבד העולם הבלתי מתקיים, בלי תורה.

לכן סילק תתקע"ד דור, וישאר כ"ו כמספר אותיות שמו יתברך, למען בעבור שמו הגדול, יתקיים העולם.

גם שלא תהיה תורה בעולם המקיימתו. (ובזה נתיישב קושיא כ״ב: למה היה ראוי להנתן דת לאלף דור? ולמה החסיר מהם תתקע״ד דורות ולא פחות או יותר?)

אך ראה, והנה היה כדבר נמנע להתיך בכ"ו דורות מה שהיה צריך אלף דור להתיכה, לכן מה עשה הקדוש ברוך הוא, חשב מחשבות למרק בכ"ו דורות שיעור מופלג עד הטהר כל חלאת זוהמא מהם, והוא מאברהם עד מתן תורה, והוא:

שצרפו בכבשן האש והביאו לארץ ישראל עד תשלום עשר נסיונות באופן מירוק חלק רב מאד.

ואחרי כן להביא את יצחק, למען יצא כמעט טהור מזוהמא, סיבב (ה' אשר) ישא את הגר, כי ל'מה שהיא מצרית, תשאב מזרעו בחינת הזוהמא.

וזאת שנית עשה הוא יתברך שלא צוה לו שימול עד נולד ישמעאל,

שעל ידי שני דברים אלו,

אחד היות הגר המצרית כלי לשאוב הזוהמא,

והיות אברהם עדיין ערל, כי הערלה גם היא תמשוך הבחינה ההיא, למען תשאר בחינת הקדושה לצאת משם יצחק, אחר שנימול אביו.

והוא מאמרם ז"ל בבראשית רבה: למה לא נמול קודם שנולד ישמעאל?

כדי שיצא יצחק מטפה קדושה, שהוא מה שכתבנו.

ועוד הוסיף הוא יתברך, והוא במאמר הנזכר, שלא נולד יצחק עד יהיה אברהם בן מאה שנה, "כשבוטל יצרו, כשבוטלה תאותו, משנקשר דמו, משנצרר דמו" שהוא כמו שאמרו ז"ל, "קנמון אני מעמיד בעולם כו'", שהוא, כמעט שלא על ידי יצר הרע, היתה הולדתו.

ועוד הוסיף הוא יתברך שלא ילדתו אמו בנערותיה, שמתיילד על ידי דם נדות, על דבר, שדם נדות הוא מחלאת זוהמת נחש כנודע, ומהדם היא עיקר יצירת הולד, כי אם, בזקנתה, ואז השיבה לנערותה, בהשגחת נסיית, באופן, שאפילו שאז פרסה נדה אחרי זקנתה, אינו דם טבעי הבא מזוהמא.

נמצאת הזוהמא מתמעטת שיעור מופלג מאברהם ליצחק.

ועדיין לא יבצר מהשאר ביצחק עדיין קצת זוהמא, ולכן הוא יתברך מירק אותו על ידי עקידה.

וכשבא להוליד להוציא את יעקב, שתהיה מטתו שלמה, הנה היה צריך עשות, כאשר עשה אברהם, שהטיל הזוהמא בהגר, אך היה בלתי אפשר לישא זולת בת זוגו הקדושה, כי נקדש בעקידה, והוא עולה תמימה.

ועל כן אמר הוא יתברך אם תלד רבקה שני בנים בשני עבורים לא יבצר מהיות כל בן מהם מעורב בזוהמא (ובזה נתיישב קושיא כ׳: מה זה היה שלא הוציא הוא יתברך את יעקב ועשו כל אחד בפני עצמו בשני עבורים?), ומה גם כי אמו עודנה בבחרותה, ועל ידי דם נדותה מתהוה ולדה, והוא מחלאת הזוהמא.

וגם ש(אם) ימתין הוא יתברך עד יהיו שניהם זקנים, לא יבצר מקצת זוהמא.

לכן הוא יתברך גזר בחכמתו, יצאו תאומים, למען, שתי הבחינות הנמצאות מעורבות בעיבור, יתפרדו על ידי שלוח הוא יתברך בבטנה, שני מיני נפשות, נפש קדושה מאתו יתברך, ונפש חצונית מהקליפה, שכל אחת תשאב בחינתה, זו הקדושה, ויצא ממנו יעקב, וזו הזוהמא, ויצא ממנו עשו, כנודע ממחלוקת רבי ואנטונינוס, שעלתה הסכמתם, כי מעת יצירת הולד, הנפש באה שמה.

וזה יהיה ענין מאמרם ז"ל שהזכרנו מפסיקתא, כי בהיות עשו בבטן אמו, שתה כל דם נדות אמו, ועל כן יצא אדמוני, שהוא, כי שאב כל הזוהמא המתייחסת אל דם נדות, כמו שכתבנו.

ועל כן יצא תחלה עשו, למען יצא עם הדם והעיפוש היוצא תחלה, שהוא בחינתו, כמדובר. והוא מאמר רבה יצא עשו יצא סריותו עמו. וכן אמרו שהיה כמי שרוחץ המרחץ תחלה שיצא יעקב בנקיות. כי אין ספק רמזו כל מאמרנו זה. (ובזה נתיישב קושיא י״א: מה זה היה ליצחק הוליד עשו הוא אדום?

וקושיא י״ח וי״ט: מה זה היה שלא הוציא הוא יתברך את יעקב ועשו כל אחד בפני עצמו בשני עיבורים?

וכן יקשה אפילו אחר היותם תאומים, כי טוב היה יצא יעקב ראשונה, ולא היה ריב בכורה וברכה!

וקושיא כ: על המדרש: **ויצא הראשון אדמוני. למה? שכשהיה בבטן אמו שתה כל דם נדות אמו.** הלא כמו זר נחשב כי הנה אין דם נדות למעוברת!

וקושיא כ״א: גם העובר אינו בחיריי כי כח אין בו לשתות אשר יבחר, כי אם מאשר תאכל ותשתה אמו, וזה חלק כחלק כיעקב כעשו, ואיך ישתה האחד מה שלא ישתה חבירו והמה בבטן אחד?)

ונבא אל ביאור הכתובים, והוא כי הלא יתחמץ לבב אנוש באמת באמור:

(כנ״ל קושיא ט״ז) מה זה היה צאת עשו מיצחק ורבקה?

(כנ״ל קושיא י״ג) ואם על נגעי קרוביה למה נשאה?

(כנ״ל קושיא י״ח) וגם למה היו תאומים שנתרגשו כל הדברים הקשים הנאמרים למעלה?

ועל כן אמרה תורה, **ואלה תולדות יצחק**, לומר, הנה מוסיף על הראשונים הנזכר, תולדות ישמעאל הנזכר, שהוא בחינת זוהמא, שהטיל אברהם, כן בתולדות יצחק יש עדיין בחינת זוהמא שהוא באחד, אך לא לגמרי, כי אם, **בן אברהם**, כלומר דומה לאביו, כי כאשר אביו הוליד צדיק ורשע לבלתי צאת טיפת יצחק מעורבת בעכירת זוהמא, כן יצחק הוליד תם ורשע למען יצא יעקב משולל כל עכירת זוהמא. (ובזה נתיישב קושיא י״ד: **ו**י״ו ש**ואלה תולדות**... **ואלה** מוסיף על הראשונים ואיך יוסיף על תולדות ישמעאל האמור למעלה?

וקושיא א: **בן אברהם**, מה בא ללמדנו?)

וגם, שבכלל תולדתו הוא, עם כל זה, אל יעלה על רוחך יקרא ליצחק, בעשו, זרע, על היותו בן הגבירה, ולא בן האמה כישמעאל, כי הלא, **אברהם הוליד את יצחק**, לומר, כי בכלל מה שאני מדמה אותו לאברהם הוא, כי כאשר **אברהם** לא יחשב למוליד את שני בניו רק **את יצחק** ולא את ישמעאל, כד״א, 'כי ביצחק יקרא לך זרע', כן הדבר ביצחק, כי לא יחשוב רק למוליד אחד, שהוא את יעקב, כי על כן מסדרי תפלתינו ביום הזכרון אמרו, ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור, ולא אמרו לזרע יעקב, וכמו שכתבתי על אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק בס״ד. (ובזה נתיישב קושיא ב׳ וט״ו: **אברהם הוליד את יצחק** שהוא מיותר!

וגם על הסדר? תחלה מזכיר תולדות יצחק, ואחר כך תולדות אברהם, שהוליד את יצחק, ואחר כך נישואי יצחק עם רבקה!)

(כנ״ל קושיא י״ז) ואם יאמר איש אם כן איפוא: למה לא לקח יצחק שפחה כהגר להטיל בה הזוהמא?

לזה אמר **ויהי יצחק בן ארבעים שנה**, שהוא אחר שנתקדש בעקידה, בקחתו את רבקה, ועל כן לא יאות לו לזולתה. (ובזה נתיישב קושיא ג׳ וד: **ויהי**

יצחק (**בן ארבעים**) וכו' כל זה היה ראוי לאומרו בעת הנישואין, ולא בעת הלידה אחר עשרים שנה!

וגם: מה בצע לדעת בן כמה שנים היה **בקחתו את רבקה**?)

(כנ"ל קושיא ט"ז) **ושמא תאמר: אם כן הדרא קושיא לדוכתא איך יצא זה ממנה?**

לזה אמר, דע כי שתי בחינות היו בה אחת שהיותה **בת בתואל** שאביה רשע **ומפדן ארם** שאנשי מקומה רשעים **ואחות לבן הרשע** כי יצאת מתוך הזוהמא, ועל כן לא יבצר ממנה בחינה לקבל את זה ברחמה. (ובזה נתיישב קושיא ה' וו': הודיעו שהיתה **בת בתואל הארמי ומפדן ארם** אין צורך לאומרו!

ומה גם כי הכל נאמר למעלה!

וקושיא י"ג: למה לקח יצחק בת רשעים? שתגרום לו פגם!

וקושיא ט"ז: מה פשעה רבקה שיצאת ממנה ומיצחק עשו הרשע?

והתשובה: כי ע"י שנתקדש יצחק בעקידה, ואשר על כן לא היה ראוי לישא אחרת, כעין הגר, בכדי להוליד את עשו, ואם כן איך יולד עשו מצדקת? על זה אמר "**בת בתואל מפדן ארם אחות לבן**", ועל כן מצד אלה הרשעים "לא יבצר ממנה בחינה לקבל את זה (עשו) ברחמה")

אך מפאת עצמה היתה צדקת גמורה בת זוגו של יצחק. וזהו אומרו לו לאשה, כי היא המזומנת ומיוחדת לו לאשה. (ובזה נתיישב קושיא ז: **לו לאשה...** מלת **לו** מיותרת!)

נמצאו בה שתי בחינות:

מצד מולדתה ראויה לקבל את עשו,

ומפאת עצמה ובעלה לקבל את יעקב:

ועוד טעם שני **אל** (קושיא י"ז על) בלתי קחת יצחק אשה אחרת להטיל בה זוהמא! והוא כי **ויעתר יצחק** וכו' שהוא כמו שאמרו ז"ל מאי **לנכח אשתו**? הוא מתפלל בזוויות זו 'לא תתן לי בנים אלא מן הצדקת הזאת' והיא אומרת לא תתן לי אלא מן הצדיק הזה.

ועל כן **ויעתר לו ה'** קבל תפלתו שלא יוליד אלא מזו, ואם כן איך היה מטיל הזוהמא באחרת, ועל כן מה עשה הוא יתברך נתן שתי בחינות בה כאחת כמדובר. (ובזה נתיישב קושיא ח: מהו **לנכח אשתו**?

וקושיא י"ב: מה חטא יצחק להמנע הולדתו עד הרבות תפלה?

והתשובה: כי היה צריך לפעול "**לנכח אשתו**" היינו שגם עשו לא יולד "**אלא מן הצדקת הזאת**", מרבקה, ושלא יצטרך לישא אחרת.)

וזהו **ותהר רבקה אשתו**,

על בחינת עשו שהוא מהמתייחס אליה מצד מולדתה אמר **רבקה**,

ומצד צדקת יצחק ובחינת היותה בת זוגו **בצדקתה** אמר **אשתו**. (ובזה נתיישב קושיא ט: **ותהר רבקה אשתו** מי לא ידע כי **רבקה** היתה **אשתו**?)

ולהיות שנרמזו שתי הבחינות פה שהוא שני הבנים נגדיים, על כן אמר **ויתרוצצו הבנים בה**"א הידיעה כאילו כבר הוזכרו:

ועל היותה אחות לבן אמר, **ויתרוצצו הבנים** וכו' **ותאמר** וכו'. והוא כי הנה במסכת יומא אמרו רבותינו ז"ל, 'ההיא איתתא דהריחה ביום הכפורים ולחשו לה באזנה דיום הכפורים הוא ונחת דעתה ונפק מיניה רבי יוחנן וקרו עליה בטרם אצרך בבטן ידעתיך, ואתתא אחריתא לא אתיישבא דעתה ונפק מינה שבתי אוצר פרי וקרו עליה והרשעים כים נגרש'. הנה כי הרעשת עובר בבטן הוראת רשעת העובר.

והנה אם היה יעקב לבדו לא היה רוצץ, כי אם בהיות עשו עמו, ועל שהיה יעקב רואה הנגדי אליו היה מוכרח לנגדו גם הוא.

וזה נמשך לה מהיותה אחות לבן, ועל כן בראותה הרצוץ, אמרה הנה אין זה רק שאולי העובר בלתי כשר, ואין זה רק על היותי אחות לבן, **ואם כן למה זה אנכי**, כי מה הועלתי **אנכי** מצד עצמי שאני צדקת, אם איני מספקת לתקן גרמת נזק אחי. (ובזה נתיישב קושיא י: **ותאמר אם כן למה זה אנכי** כי טבע אומרו **אם כן** הוא להוציא נפקותא, אך אומרו **למה** וכו' היא תלונה ולא נפקותא!

ומבאר: שלא הבינה, שאם כן, שיש לרע של הרשעים כל כך כח, א"כ התלוננה על עצמה, "**תמה אני איך לא נמצא טוב לעמת רע לעמד כנגדם לבער הרע?**" עד שגילו לה, אשר **שני גוים** הם, כי לעומת הרשע שיולד מן הרע של הרשעים, אכן מן הטוב אשר בך יולד צדיק, ורב יעבוד צעיר. בב"א)

תמצית האלשיך הקדוש

ענין זיכוך כלל ישראל דור אחר דור עד שיהיו ראויין לנבואת מעמד הר סיני וקבלת התורה

קושיות על לשונות הפסוקים:

א) **ואלה** מוסיף על הראשונים איך נפרש שתולדות יצחק מוסיף על תולדות ישמעאל הנכתב לפניו ?

ב) **יצחק "בן אברהם"** הלא ידוע ומיותר ?

ג) **אברהם הוליד את יצחק** הלא ידוע ומיותר?

ד) למה צריך להודיע בן כמה שנה היה בעת נישואיו ואם מאיזה סיבה רוצה להודיע, שיודיע בעת נישואיו ולא בעת לידת בניו שאחרי עשרים שנה?

ה) מה הסדר א. תולדות יצחק, ב. תולדות אברהם, ג. נישואי יצחק?

ו) למה מודיע בעת הלידה עוד הפעם שהיא **בת בתואל** ושהיא **מפדן ארם** ושהיא **אחות לבן**?

ז) תיבת "**לו**" **לאשה** הלא מיותרת?

ח) מה כוונתו "**לנכח**" **אשתו** ?

ט) **ותהר רבקה** תיבת "**אשתו**" הלא מיותרת?

י) **ויתרוצצו "ה"בנים** למה ב"ה" הידיעה?

קושיות על עניני הולדות האבות הק':

יא) למה מנע השי"ת הולדתו עד היותו בן מאה שנה ?

יב) למה עשה השי"ת כך שמהצדיק אברהם יולד ישמעאל ומהצדיק יצחק יולד עשו הרשע?

יג) ואעפ"כ, הולדת אברהם את ישמעאל אינו פלא כל כך, שהרי הוא נולד מהגר המצרית ולא משרה. אבל מה פשעה רבקה שיצא ממנה עשו הרשע? ואם מאיזה סיבה היה חייב יצחק להוליד רשע כמו אצל אברהם, א"כ למה לא השיאו השי"ת אשה אחרת להוליד את עשו הרשע כאשר אצל אברהם שהשיאו אשה אחרת ?

יד) ואם מאיזה סיבה הוצרכו שניהם להיולד מרבקה אבל למה הוצרכו להיולד דווקה ביחד? שיולדו בנפרד! ועי"ז נרויח א) שרבקה היתה ניצלת מצער הקשה. ב) ובפרט שעי"ז התרעמה ועי"ז נענשה שאיבדה זכות הולדת עוד עשרה בנים. ג) והיה יעקב ניצל מצער להיות ט' חדשים שכן לעשו הרשע בבטן?

טו) למה נולד עשו ראשונה? שיולד יעקב ראשון ועי"ז א) נרויח שלא היה יעקב צריך לקנות הבכורה. ב) והיה נשקט ריב עשו על הברכות שלא היה מגיע לו הברכות בשביל בכורתו.

קושיות על המדרשים:

(ב"ר כ"ח ד') "**דבר צוה לאלף דור זו התורה: אלא שראה הקב"ה שיהיו הדורות מכעיסים וכו' נטל תתקע"ד דורות ושתלן בכל דור ודור.**

טז) למה ראוי לתת התורה רק אחרי אלף דורות?

יז) למה דוקה תתקע"ד דורות ?

(ב"ר מ"ו ב') **למה לא נימול אברהם קודם שנולד ישמעאל? כדי שיצא יצחק מטפה קדשה.**

יח) למה יפחות מקדושה ההוא אם ימול מקודם?

(בילקו"ש) "**ויצא הראשון אדמוני: למה? שכשהיה בבטן אמו שתה כל דם נידות אמו**"

יט) הלא אין דם נדות למעוברת ?

כ) הלא העובר אינו בחריי וכח לשתות את אשר יבחר כי אם את אשר יאכל וישתה אמו ?

כא) ואם הי' דבר טבעי, הלא אם הם תאומים ישתו כל אחד בשוה ואיך ישתה אחד מה שלא שתה אחיו?

(במדרש) **יצא עשו יצא סריותו** (העיפוש וכו')

כב) מה כוונתם בזה?

(איתא) **למה יצא עשו תחילה שלפני שרוחצים במרחץ מנקים המרחץ תחילה ועל כן עשו ניקה כדי שיצא יעקב בנקיות.**

כג) מה כוונתם בזה?

תכלית הבריאה שכל אחד ואחד מבני ישראל יתנבאו פנים אל פנים.

הקב"ה דיבר במתן תורה עם כל אחד ואחד בלשון יחיד: אנכי ה' אלקיך! שהיא השגת נבואה בהקיץ, פנים בפנים, שישמעו מפיו ית', ויתנבאו כל איש ישראל, ולא יבצר גם אחד.

ועי"ז רצה הקב"ה, שידעו כל אחד מבני ישראל, אשר לכל אחד ואחד מהם ראוי שהקב"ה יתן לו כל התורה כולה. וזה תכלית בריאת האדם. וכך היה קדושתו לפני חטא עץ הדעת, ובהעדר זוהמת הנחש, ועל כן כשעמדו בני ישראל על הר סיני, פסקה זוהמתם, וזכו לקבל התורה, והוכנו לשמוע מפיו ית', תורה, שהיא נבואה, ובהקיץ, פנים בפנים, ואיש לא נעדר מהשגה זו, והיו אז במדריגה דומה לכאשר ברא ה' אלקים אדם על הארץ זך בלי שומרי זוהמא "ויניחהו בגן עדן".

אך כאשר חטא אדה"ר, הוצרך להכין כמה וכמה תיקונים כדי שיחזרו לדרגא הנ"ל עד מתן תורה, בדרך לאט יקח אלף דורות – ובדרך מהר יקח כ"ו דורות.

אבל כאשר חטאו אדם וחוה, ראה השי"ת אשר להסיר חלאת הזוהמא ההיא באופן לאט, לזה הי' צריך אלף דור. ושאחר אלף דור יהיו ראויים לקבל התורה, וזהו **דבר צוה לאלף דור** 'זו התורה', אך ראה השי"ת כי באלף שנים

בלי תורה, אדרבה ברעה בחירתם, יאבדו את העולם, הבלתי מתקיים בלי תורה.

חישב השי"ת, שאשר כ"ו דורות אפשר שיתקיים העולם גם שלא תהי' תורה בעולם, המקיימתו, כי כ"ו הם כמספר אותיות שמו יתברך, למען אשר לעת עתה בעבור שמו הגדול יתקיים העולם.

אך, ראה השי"ת, שמכיון שרצה השי"ת שיזכו בעת קבלת התורה לדרגא הנ"ל ויזדכו אז לגמרי מזוהמת הנחש, ומכיון שבכ"ו דורות היא כדבר הנמנע לזככם מה שלאט לאט הי' צריך אלף דור, לכן מה עשה הקב"ה? חישב מחשבות והכין הכנות רבות אשר בכ"ו דורות אלה יתמרקו באופן אשר לאט היו זוכין לזה באלף דורות.

(ומונה האלשיך הקדוש (י"ט) ההכנות)

(א-י) צירף את אברהם בכבשן האש והביאו לארץ ישראל עד תשלום עשר נסיונות.

(י"א) ישא את הגר כי למה שהיא מצרית תשאב מזרעו בחינת הזוהמא

(י"ב) לא צוה לו שימול עד נולד ישמעאל וכו' כי הערלה גם היא תמשיך הבחינה ההיא. וז"פ המדרש **למה לא נמול קודם שנולד ישמעאל? כדי שיצא יצחק מטפה קדושה.**

(י"ג) ולא נולד יצחק עד שהיה אברהם בן מאה שנה "**כשבוטל יצרו כשבוטל תאוותו, משינקשר דמו, משנצרר דמו**"

(י"ד) ולא ילדתו שרה בנערותיה על ידי דם נידות טבעי שהוא מחלאת זוהמת הנחש רק שבהשגחה נסיית השיבה לנערותיה שאז הדם, היה מעל הטבע, שאינו בא מזוהמא.

(ט"ו) מירק את יצחק ע"י העקידה וכיון שנקדש בעקידה היה בלתי אפשר לישא אחרת להטיל הזוהמה, זולת בת זוגו הקדושה, וראה השי"ת אשר אם תלדם רבקה בנפרד בשני עיבורים יהיו מעוברים כל אחד מהם בזוהמא ובפרט כי היתה בבחרותה, אשר דם נדותה הוא מחלאת הזוהמא, לכן גזר השי"ת בחכמתו שיצאו תאומים, אשר הנפש החיצונית מהקליפה תשאב הזוהמה, ויצא עשו, כדי שישאר רק קדושה שישאב יעקב, ויצא נקי לגמרי. וכל זה מרומז בחז"ל "**עשו בבטן אמו שתה כל דם נידות אמו**" "**יצא עשו יצא סריותו עמו**" וכן אמרו **שהי' כמי שרוחץ בבית המרחץ ומנקה בית המרחץ תחילה.**

נמצא שיש בזה עוד ד' הכנות:

(ט"ז) שעשו ישאב הזוהמא מיצחק כדי שישאר יעקב נקי ליצחק

(י"ז) שדוקה יהיו נולדים מאם אחת שישאב עשו הזוהמא מרבקה.

(י"ח) שדוקה יהיו נולדים מעיבור אחת, שישאב כל דם נידות היינו הזוהמא מהריון ההיא, כדי שישאר יעקב נקי מאותו הריון.

(י"ט) שיצא עשו ראשון כדי שיצא סריותו עמו היינו שהזוהמא יצא אתו כדי שיעקב יהי' נולד בשלימות הקדושה.

ובזה נבא אל ביאור הכתובים:

"ו"**אלה תולדות יצחק**, מוסיף על תולדות ישמעאל שכמו שישמעאל שאב הזוהמא כך עשו מתולדות יצחק שאב הזוהמא.

בן אברהם היינו דומה לאברהם שכמו שאברהם הצריך הסרת זוהמא כך גם יצחק.

עוד סיבה שדומה לאברהם, שכמו שמחשבים את **אברהם שהוליד את יצחק** ואין אנו מייחסין את ישמעאל לאברהם, כך גם, אין אנו מייחסין את עשו ליצחק, כנוסח מוסף ר"ה ועקידת יצחק לזרעו תזכור.

ואם תשאל למה לא עשה כאברהם לקחת עוד אשה להטיל הזוהמא? ע"ז אמר **ויהי יצחק בן ארבעים שנה** היינו אחרי קדושת העקידה כעולה תמימה.

ואם תשאל איך צדקת כזאת ילדה את עשו? לזה אמר... בת **בתואל ומפדן ארם ואחות לבן.**

ומזהיר הפסוק שתדע שאעפ"כ לא למדה מהם ונשארה צדקת ראוי'ה **לו לאשה.**

ועוד טעם שלא רצה הקב"ה שישא אחרת כי **ויעתר לו ה'** גם לתפילה אשר התפלל **לנכח אשתו**, היינו כי איתא שהתפלל שכל הבנים אשר יוליד, יהיו רק מרבקה. וזה **לנכח אשתו**, שיהיו הבנים ממנה ולא מאחרת.

ותהר רבקה אשתו, היינו שמצד היותה **רבקה** היינו ממולדתה הרשעים ותהר את עשו. ומצד היותה **אשתו** של יצחק, הצדקת, ותהר את יעקב. ומכיון שכבר רמז התורה בלשון הכפול הזה: **רבקה אשתו**, את שני הבנים, עשו ויעקב, מצד רבקה ומצד אשתו, על כן אומר **'ה'בנים** ב'**ה**' הידיעה.

והנה עדיין לא ידעה אשר שנים הם. והעובר רצה לצאת אצל בית ע"ז, וסיבת ומקור רעתו הרי הוא מצד משפחתה ומקומה. וע"כ תמהה איך יכול להיות אשר כח הטוב אשר מחמת צדקתי אינו מכניע כח הרע שמצד משפחתי וכו' וזהו כוונת מאמרה **אם כן** (שמשפחתי משפיעים ממדתם להעובר **אם כן** כל שכן צדקתי בעצמי היה צריך לפעול להכניע את הרע! **ואם כן**, שלא פעלה צדקתי, **אם כן** אל מה ו)**למה זה** (שוה) **אנכי** (וצדקתי)?

ואז גילו לה אשר שני גוים הם, ואשר מצד צדקתה יולד הצדיק התם יעקב, אשר עתיד להתקיים בו: **ורב יעבוד צעיר בב"א!**

— — —

ALSHICHK@GMAIL.COM

* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק'
עניני דבקות, והשראת השכינה, ושמותיו ית', פ' תולדות

— — —

בארץ ישראל יהיה גלוייו ית' בלי מסך, משא"כ בחו"ל

— — —

(פכ"ו: ב) וירא אליו יקוק ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך:

וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה, והוא מה שכתבנו פרשת לך לך כי עודנו אברהם בחוץ לארץ לא נראה אליו ה', כי-אם, **ויאמר ה' אל אברהם** מבלי הראות אליו, והוא כי בא הדבור על ידי השתלשלות מסך מה שאין כן בארץ.

וזה מאמרו יתברך אליו, **לך מארצך אל הארץ אשר אראך** שאראך בה מראה, מה שאין כן בחוץ לארץ.

וזה אומרו יתברך אל יצחק, **שכון בארץ אשר** לא תצטרך השתלשלות מסך, כי-אם **שאומר אליך** כי ממני **ואליך** תהיה לך בה **אמרתי**, מה שאין כן בחוץ לארץ:

— — —

בארץ ישראל יהיה גלוייו ית' תוך העיר, משא"כ במצרים יצטרך צאת מן העיר מלא גילולים

— — —

(ב) וירא אליו יקוק ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך:

(ב-ג) אל תרד מצרימה, כי הוא מקום, שבמקום (שבמצרים) אשר ישכנו בו בני אדם, אין אני מדבר אתם, כאשר מצינו במשה רבינו ע"ה, שאמר, כצאתי את העיר אפרוש כפי וכו', ואמרו רבותינו ז"ל, שלא היה הוא יתברך מדבר עמו תוך יישוב גילולי העיר, אשר היא מלאה גילולים רק חוצה. זולתי במכת בכורות שהיה הכרח שלא לראות עוד פני פרעה והתנבא בפלטין שלו.

וזה יאמר, **שכון בארץ אשר אומר** וכו', במקום שתשכון, שם אומר **אליך** ואדבר בך, ולא במצרים שתצטרך לצאת מהיישוב לשאומר דבר **אליך**:

— — —

בארץ ישראל יהיה גלוייו ית' בשם א-היה, משא"כ בחו"ל, יהיה בחי' אנכי

— — —

(ג) גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך:

תרויח בזה כי **ואהיה עמך**, והוא, כי גם אם היית הולך חוץ לארץ, היתה שכינה הולכת אתך, כמו שאמר הוא יתברך ליעקב, **אנכי ארד עמך מצרימה**, עם כל זה, המדרגה אשר תשיג פה, לא יהיה בלכתי אתך שם.

כי שם (חוץ לארץ) היא מדרגת **אנכי**.

ופה, מדרגת בחינת **א-היה** שבשכינה.

וזהו אומרו, כי **א-היה עמך** ולא אמר כי **אנכי** עמך:

— — —

יהיה גלוייו ית', ישר ממנו ית', בלי אמצעי,

— — —

ועוד תרויח שנית, כי לא תתברך בהשתלשלות מלאך, כי-אם **ואברכך** בעצמי.

ועל פי דרכו רמז לו, שלא יסמוך על אבימלך, שהלך אליו גררה, לאמר, 'כי בשלומו יהיה לו שלום שיושפע על ידי שרו'.

כי-אם, אדרבה, אני **אהיה עמך ואברכך**, מה שאין כן הוא (אבימלך, שמקבל) רק על ידי שרו:

— — —

ברכות הצדיק ע"י שכינה השורה עליו

— — —

(פכ"ז: ג-ד) ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד: ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות:

שמא תאמר, 'הלא אם אחפוץ לברכך, למה זה אשאל כל ההכנות האלה'?

לזה אמר, **בעבור תברכך נפשי**, והוא, כי אין שפע ברכת הצדיק חל על המתברך, זולתי על ידי שכינה השורה על נפש הצדיק, ואז, באשר ה' אתו, ישתלשל (שפע ברכת הצדיק) על ידי נפש המברך אל המתברך:

— — —

יעקב כשלעצמו לא היה בוחר בברכות גשמיות בלי ציווי אמו, כי השתוקק אך ורק בדבקות ה', חיי עוה"ב, כי 'ואתם הדבקים בה', דבקות עצמיי.

— — —

(יא) ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק:

אמר (יעקב) לאמו 'למה זה תכניסני בדבר הזה?

הלא עשו אחי (איש שעיר) גבר שיידן מכח הטומאה והשדים, ואליו יאות טוב העולם הזה.

ואנכי איש חלק, כי 'חלק ה' עמו יעקב', ולהיות ה' חלקי מה בצע לחמוד טוב העולם הזה, אשר הוא מה שאבי חפץ לתת לו... וטוב לי 'חלקי ה' אמרה נפשי' ואדבק בעולם הבא מטוב העולם הזה, וטוב טוב יעמוד כל אחד בשלו':

ובזה יהיו דברי יעקב אל אמו, **הן עשו אחי הוא איש שעיר** בעצם, כי שד הוא וגזע משרש סמאל והוא הנושא עונות ישראל,

כי **אנכי איש חלק** שעל ידי הקדושה, אין טומאת העונות נדבק בי ובזרעי, ולא יתכן לפי זה יהיה לי מבא לעשות עיקר, רק מעולם הבא, ויהי לו אשר לו בעולם הזה כי הוא חלקו... (**איש חלק**) **החלקות** של יעקב וזרעו, לבלתי ידבק בעצם הטומאה מצד קדושתם, כמאמרם ז"ל, על 'ויצמד ישראל לבעל פעור', שהיה כצמיד הבלתי נדבק בעצם בזרוע, אך בקדושה, 'ואתם הדבקים בה', דבקות עצמיי.

* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' פניני פ' תולדות

~ ~ ~

הצדיקים יתאחדו בנפשותם

~ ~ ~

(פכ"ה: כד) וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה.

הנה רבותינו ז"ל במדרש רבה, אמרו, 'למה בתמר נאמר תאומים ובזו תומים? אלא שם היו שניהם צדיקים ובכאן אחד צדיק ואחד רשע'.

ואפשר כי ל'מה שהצדיקים יתאחדו בנפשותם יש בהם אל"ף שהיא אחד.

~ ~ ~

לצאת חובת ברית 'גר יהיה זרעך' יתקיים ע"י 'גור' בא"י

~ ~ ~

(פכ"ו: ג) גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אבין:

ושמא תאמר, שאם כן איפוא, איך יתקיים בך **כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם?** וארץ ישראל **לכם** היא!

אל תחוש על זה, כי הנני מודיעך, שאותו הגירות אחשבהו לך **בארץ הזאת.** וזהו אומרו, **גור בארץ הזאת,** כי אותו הגרות תעשנו פה.

~ ~ ~

מדמעותיו נעשו ברכת שמני הארץ

~ ~ ~

(לט) ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל:

ויען יצחק וכו' הנה משמני וכו', כלומר, **הנה** (עכשיו) מאשר נתהוה כעת, **משמני** וכו' כי כל לשון **הנה** הוא לשון הכנה והזמנה, **והוא** (שמני הארץ נעשו) על ידי הדמעה.

~ ~ ~

למה דייקא בימי אבל אביו יצליח להרגו?

~ ~ ~

(כב) ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו... (מ) ועל הרבך תחיה ואת אחיך תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך:

ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי וכו'. אפשר הוא סמוך אל הפסוק הקודם **והיה כאשר תריד,** שהוא כמו שאמרו ז"ל, שבהבטל יעקב מן התורה ימשול בו בברכת חרבו.

לכן אמר **יקרבו ימי אבל אבי** שאז אסור לעסוק בתורה, שלא יהיה **הקול קול יעקב, ואהרגה** בחרב ברכתי, **את יעקב אחי.**

~ ~ ~

עשו שנאהו שנאה עוברת, וגם שעדיין נשאר קצת אחוה, ולכן יש תקוה

~ ~ ~

(מא-מג) וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי: ויגד לרבקה את דברי עשו בנה הגדל ותשלח ותקרא ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך: ועתה בני שמע בקלי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה:

א: נשית לב אל מלת **אחי** שהיא מיותרת, ותורה אהבה!

ב: וגם אל מאמר רבקה, באומרה **מתנחם לך,** אם רוצה להורגו מה צורך אל תנחומין? ומה גם לרבותינו ז"ל שאמרה שתה עליך כוס תנחומין!

ג: וגם נשית לב אל (יתר תיבת) אומרו **ועתה** קום וכו'!

אך אין ספק, כי סוף סוף אחיו הוא, ויצר לו על מיתתו, על כן אמר, **יקרבו ימי אבל אבי** ואז **ואהרגה את יעקב** כי הלא **אחי** הוא, ואז במר נפשי על אבי אתנחם על אחי, כי האבל גדול נחמה על הקטן והוא הכוס תנחומין (ובזה נתיישב קושיא א: **אחי** שהיא מיותרת ותורה אהבה!)

וזה מאמר אמו, **מתנחם לך,** באופן שאין משטימתו החלטית, לבל תשכח לעולם (כי **תשוב... שוב חמת אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו**), כי הלא חושב המצאה להנחם, לכן **ועתה, (עד שוב אף אחיך ממך)** בלבד הוא, שתצטרך לברוח, ואחר כך, **ושלחתי ולקחתיך** וכו',

וזהו אומרו, **עשו אחיך,** כלומר עודנו זוכר **אחוה,** והוא אומרו **יעקב אחי,** וגם בקשו תנחומין יורה, כי יש תקוה כמדובר (ובזה נתיישב קושיא ב: **מתנחם לך,** אם רוצה להורגו מה צורך אל תנחומין? ומה גם לרבותינו ז"ל שאמרה שתה עליך כוס תנחומין!)

וגם כיוון באומרו **ועתה,** לומר, **עתה,** טרם יקרבו ימי אבל אביך, שלא יהרגך, קום ברח, כי לא ירדפך בחיי אביך (ובזה נתיישב קושיא ג: (יתר תיבת) **ועתה** קום וכו'!)

~ ~ ~

באיזה אופן שנתנהג לגבי עשו יהיה דאגת סכנה, לכן עיקר העצה הוא להנצל בכוונה לקיים מצוה, מצות כיבוד אם

~ ~ ~

(מג) ועתה בני שמע בקלי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה.

אומר **וקום ברח,** נראה הוי"ו כבאה להוסיף, והיה לו לומר **קום ברח** בלא וי"ו (וקום)!

אך הוא, כי אמרה, 'הנה אוי לי אם אומר 'תברח מיד', כי עתה חם לבו, ואולי ירדפך, וטוב היה תחבא כמעט רגע עד יעבור זעם, ואוי לי אם לא אומר, כי אולי יקרבו ימי אבל אביך מהרה, ולא תספיק לברוח בחיין, שלא חפץ המיתך עוד אביו חי.

לכן עשה זאת איפה, ומעתה, עוד אביך חי, **ברח,** ועל חמימות כעסו כעת, אל תחוש.

אך בזאת, כי לא תהיה כל כוונתך לברוח, רק עשה עיקר מעשות מצותי לכבד אמך.

וזהו **ועתה בני שמע בקולי**, באופן שתלך בדרך מצוה, והולכי בדרך מצוה אינן נזוקין.

ואחר עשותך עיקר מזה, **וקום ברח כאילו הוא דבר שני**, טפל אל עשות מצותי, וזהו ענין **הוי"ו**:

— — —

גם בכוונתו לברך את עשו, זה היה אך ורק ברכת גשמיות, וכוונתו היתה לברך את יעקב ברכת רוחניות, ואכן קיים וברכו בשולחו פדנה ארם

— — —

(פכ"ח: א-ב) ויקרא יצחק אל יעקב ויברך אתו ויצוהו ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען: קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך:

א: ראוי לשום לב באומרו **ויברך אותו**, איזו ברכה היא? אם היא אומרו אחר כך **וא-ל ש-די** וכו', למה הוזכר קודם לאומרו **ויצוהו** וכו'? ואם היא אחרת למה לא פירש אותה?

ב: ועוד אומרו **לא תקח** וכו', כי הלא בכלל אומרו **קום לך** וכו' הוא מניעת בנות כנען?

ג: וגם אומרו **וקח לך**, כי אומרו **לך** הוא מיותר! ...

אך, הנה כתבנו למעלה, כי שני מיני ברכות הן. יש ברכות, טובות העולם הזה, ויש, רוחניות של עולם הבא,

והנה כתבנו, כי של עולם הזה, ראויות לעשו, ושל עולם הבא ליעקב,

גם כתבנו, ששל עולם הזה, מפורשת בתורה, ושל עולם הבא, ברמז בלבד, כמדובר על אומרו **גם ברוך יהיה**.

וכתבנו גם כן מרבותינו ז"ל, שכשבירך יצחק את יעקב הברכה, בחושבו שהיה עשו, (בדעתו) היה עתיד לברך את יעקב עוד ברכה אחרת, וכתבנו, כי אין ספק, שהיא של טובות העולם הבא.

וזה יתכן, שהיא (היא הברכה) אשר בירך אותו פה בהפרידו אותו ממנו.

וזהו, **ויברך אותו**, ולא פירש, כי הרוחניות של עולם הבא, לא תתפרש בתורה בפירוש, כנודע, ולכן אמרה, כממתיק סוד בינו לבינו, וזהו, **ויקרא יצחק אל יעקב**, שקראו, יהיה לבדו אתו (ובזה נתיישב קושיא א: **ויברך אותו**, איזו ברכה היא? אם היא אומרו אחר כך **וא-ל ש-די** וכו', למה הוזכר קודם לאומרו **ויצוהו** וכו'? ואם היא אחרת למה לא פירש אותה?)

ואז **ויצוהו** וכו', לומר, אחר שקדוש אתה, שהברכה של עולם הבא לך היא, אל תטמא, ש**לא תקח אשה מבנות כנען** (ובזה נתיישב קושיא ב: **לא תקח** וכו', כי הלא בכלל אומרו **קום לך** וכו' הוא מניעת בנות כנען?)

וכאשר תרחק מהטומאה הדבק בטהרה **וקום לך פדנה ארם** כו'.

ושמא תאמר, אם קדוש אני למה אגרע ממך שלא יצאת לחוץ לארץ והביאו זוגתך פה ואותי תצוה ללכת לחוץ לארץ?

לזה אמר **וקח לך משם אשה**, לומר **קח** בעצמך משם למה שהוא **לך**, כי לא נתקדשת עולה לה' כמוני (ובזה נתיישב קושיא ג: **קח לך**, כי אומרו **לך** הוא מיותר!

ויתכן רמז לו מאמרם ז"ל, יש הולך אצל זווגו ויש שזווגו בא אצלו, שהוא כפי סוד הנשמות.

ואמרו כך על יצחק שזווגו בא אצלו, הפך יעקב, וזה יאמר **וקח לך**, כי **לך** יאתה ללכת אל זווגך, מה שלא היה לי כן (ובזה נתיישב באופן ב', קושיא ג: **קח לך**, כי אומרו **לך** הוא מיותר!)

ועוד טעם שני והוא, כי אני, היתה לי אשה מסויימת, כמאמרם ז"ל, שנתבשר אברהם הנה נולדה בת זוגו של יצחק כי **הנה ילדה מלכה** וכו'. **ובתואל ילד את רבקה**, אך אתה, אין בת זוגך מסויימת, כי-אם **קח לך מבנות לבן**, שהיא אחת מהן, ולא נודע איזו מהן היא, (כי רק כאשר היה אצלי, שנודע, אפשר) לומר שנשלח אחריה:

— — —

למה ה' עוזר לצדיק נגד היצר יותר מאשר לרשע, ואדרבה יתכן.

— — —

הן אמת, כי אחת מדרכי חסידותו יתברך וגדולה היא מאוד, הלא היא לקרב את הצדיק לידי זכות, ולהרחיק מן החטא, וכמאמר רבותינו ז"ל, 'אפילו בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כל שכן', כעובדא דרבי פנחס בן יאיר, וכעובדא דחמריה דרב חנינא בן דוסא, שהיו מכין אותו לא היה מהלך, עד הסירם מעליו מנעלים של זולת בעליו.

וכמאמרם ז"ל, על פסוק, 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו', 'אין לך יום שאין יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו היה נופל בידו שנאמר 'צופה וכו' ה' לא יעזבנו בידו'', ולפי דרכם יהיה אומרו 'ולא ירשיענו וכו', לומר, שעל כן היה הדין נותן לחייב את הצדיק בדין, כי תקטרג מדת הדין לאמר, הלא על פי בחירתו היה חוטא, לולא ה' עזרו, ולא יהיה צדיק בדינו!

אמנם זה חסדו יתברך, שלא ירשיענו בהשפטו, וכמאמר השטן לרבי עקיבא ולרבי מאיר, 'אלמלא דמכרוי עלך ברקיעא הזהרו בפלוני ובתורתו הייתי מחטיאך',

וזה מאמר הכתוב, 'רגלי חסידיו ישמור'. והוא לתת טוב טעם, כי אדרבה את הרשע היה ראוי להרחיק מן החטא בל יאבד לגמרי, והוא, כי אחר אומרו 'כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל', כי הוא יתברך שם צדיקים ליסודות עולם, אמר, כי על כן לקיים עולם בל ימוט, 'רגלי חסידיו ישמור' מהכשל בחטא, אך, לא את 'הרשעים', למה, כי 'בחשך ידמו', כי 'חשך' טומאת מעשיהם אשר להם, מונעתם מלקבל עזר מש-די, כי עבירה גוררת עבירה, וצורך עזר מש-די הוא אל הצדיקים, כי לא בכח אשר לאיש יגבר בו, מבלעדי ה' העוזר, כענין 'צופה רשע וכו' כמדובר:

* קצורי * באורי * לקוטי *
האלשיך הק'
הפטרת פ' תולדות

~ ~ ~

קרבת ה' לבני ישראל,
למעלה מכל המלאכים,
מצד נשמתם, חלק א-לוה ממעל

~ ~ ~

(מלאכי פ"א: ב-ה) אהבתי אתכם אמר יקוק ואמרתם במה אהבתנו הלוא אח עשו ליעקב נאם יקוק ואהב את יעקב: ואת עשו שנאתי ואשים את הריו שממה ואת נחלתו לתנות מדבר: כי תאמר אדום רששנו ונשוב ונבנה חרבות כה אמר יקוק צבאות המה יבנו ואני אהרוס וקראו להם גבול רשעה והעם אשר זעם יקוק עד עולם: ועיניכם תראינה ואתם תאמרו יגדל יקוק מעל לגבול ישראל:

אהבתי אתכם אמר ה', והלא תאמרו **במה אהבתנו**, כלומר, מה יש בנו שמחמור קורצנו שבו תאהבנו, כי הלא אין אהבה אלא בשוים באיכות?

אך אתם ראו כי **הלא אח עשו ליעקב** ולא בהיות האחוה נראית לבריות שהוא אחר הולדם, כי-אם בהיות האחוה **נאם ה'**, כי **ויאמר ה' לה** (היינו, **נאום ה'**) **שני גוים בבטנך**, מאז **ואוהב את יעקב**, ואז עדיין לא חטא עשו, ו(עדיין) לא הלך בתורת ה', יעקב, ואיך אהבתי את יעקב מאז?

אך אין זה כי-אם, שנפש יעקב עודנו במעי אמו קדושה היא חלק אלוק ממעל, מה שאין כן עשו, כי חצונית היתה, ובזה **אהבתי אתכם** כי שוים אתם לי, כי, חלק ה', תאמר נפשיכם:

... כי אתכם אהבתי ואת עשו שנאתי, והנה דברי, הם דרך אמונה שאהבתי אתכם, כי חלק אלוק ממעל אתם כמדובר, אך אז (לעתיד), כאשר אני אהרוס את אדום, אז **ועיניכם תראינה** אהבתי, עין בעין, ומאשר תראו אתם, תכירו, כי חלקי ה', תאמר נפשכם.

כי איכותכם למעלה ממלאכי השרת, כי **אתם תאמרו יגדל ה' מעל לגבול ישראל**, שהוא, כי אין גבול המלאכים עולה מעל לגבולנו.

שלא נאמר, כי עליית השלמות היא בהדרגה כל אחד לפי מדרגתו, ואם גבול ישראל אשר בעולם השפל יעלה אז בגדולה, גם עולם הגלגלים אשר עליו יעלה אז יותר על איכותו, ומכל שכן עולם המלאכים העליון משלשתם.

אך לא כן הוא האמת, כי-אם, שגבול ישראל יעלה על מלאכי השרת, כי נפשם חלקו יתברך היא.

וכמו שכתבנו למעלה מאמרם ז"ל, כי ירושלם תעלה עד כסא הכבוד, שהוא, שלא תהיה מדרגתה למטה ממלאכי השרת, כי-אם למעלה מהם, דבקה עם הסיבה הראשונה.

שבעלות במעלה גבול ישראל, לא יגדלו המלאכים אשר למעלה מהם בהדרגה.

כי-אם, מאשר **עיניכם תראינה תאמרו, יגדל ה' לבדו מעל לגבול ישראל**, אך לא יגדלו המלאכים מעל לגבול ישראל, כי גבול ישראל יעלה עד כסא הכבוד, אך המלאכים לא יעלו עמהם.

ואין זה כי-אם, על כי חלקי ה' אמרה נפש כל איש ישראל, מה שאין כן המלאכים.

באופן תראו, כי היטבתי אשר אמרתי **אהבתי אתכם**, ולא תתמהו לומר **במה אהבתנו** כי הוא בנפש שבכם, כי עליה שוים תקראו כי חלקי היא כמדובר:

~ ~ ~

הכנעת אהרן לפני ה', לקבל,
אשר כל מאורעותיו, והסתלקות בניו,
הם לטובתו

~ ~ ~

(פ"ב: ד-ה) וידעתם כי שלחתי אליכם את המצוה הואת להיות בריתי את לוי אמר יקוק צבאות: בריתי היתה אתו החיים והשלום ואתנם לו מורא ויראני ומפני שמי נחת הוא:

וידעתם כי שלחתי אליכם וכו' הודעה זו, **כי שלחתי אליכם המצוה הואת** (הנ"ל, ליזהר בכבודי שלא להקריב את מה שאינו ראוי לה'), **להיות בריתי את** (אהרן הכהן משבט) **לוי** אשר כרתי אתו, כי על ידי עשותכם המצוה הואת, ימשך הברית ההוא לכל זרעו ולא יפסק עתה:

בריתי היתה אתו וגו'. הביטו וראו... שורש שבאתם ממנו הוא אהרן,

כי הלא שלשה דברים (ככתוב וישמן ישורון) גורמים (ויבעט) התגאות האדם, וביטול מורא שמים, והעדר הכנעה.

והם, (וישמן ישורון) אשר לו **חיים, ושלום**, ושמוראו על הבריות.

ושלשתם היו באהרן, כי הנה **בריתי היתה אתו החיים והשלום**, וגם **ואתנם** את הבריות **לו מורא**, שהיתה **מוראו** על הבריות, שהיו נותנים **לו** בענין **המורא, כנתונים** ומשועבדים **לו**.

שהיו (אלו שלשה) **עניינים** (שכנ"ל בטבע היו) גורמים פריקת מורא שמים מגאותו,

ואדרבה (אצלו), אז, **ויראני**, עד גדר **שמפני שמי נחת הוא** ויכנע.

והוא, במות שני בניו, סגני כהונה, במאכולת אש, שהיה מקום להרהר ולדבר, ובאמור לו משה שמתו ליקדש שמו יתברך בהם, **כה אמר ה' בקרובי אקדש**, מיד **וידום אהרן**,

וזהו, **ומפני שמי**, שנקדש בו שמו יתברך, מיד **נחת הוא** ויכנע **וידום:**

— — —

גדולת אמתיית הוראות תורת אהרן, שאף משה הודה לו

— — —

(ו) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון:

תורת אמת היתה בפיהו כו'. אמר כי לא יצא מפיו דבר תורה שלא יהיה אמת, כי גם מה שחשב משה לתופסו, באומרו מדוע **לא אכלתם את החטאת במקום הקדש**, נתן לו (אהרן) טעם על פי התורה והודה לו משה.

נמצא, **שתורת אמת היתה בפיהו**, שלא יצאתה הוראה מפיו שלא תהיה אמת.

— — —

כל עסקיו להבאת שלום ולהשיב החוטאים, אע"פ שהצטרך לשנות, נחשבים לאמת והתדבק במדותיו ית'

— — —

וגם במה שבין אדם לחבירו **עולה לא נמצא בשפתיו:**

ושמא תאמר, כי הלא היה נמצא בשפתיו דבר שקר, כדי לשום שלום בין שנים שהיו שונאים זה את זה, שהיה הולך אצל האחד ואומר לו ראה בני חברך מה הוא עושה, מטרף לבו, מחנק עצמו, תולש בשערו, ואומר 'אוי לי איך אשא עיני בחברי, בושתי ממנו שאני הוא שסרחתי בו וכו', וכן אצל חבירו, עד שבפגוע אחד בחברו, והיו נושקים ומחבקים זה את זה. הרי, שהיה נמצא בשפתיו, מה שלא היה אמת!

וכן אמרו רז"ל, כשהיה פוגע ברשע, היה מראה לו פנים, ונותן לו שלום, למחר, בקש אותו האיש לעבור עבירה, אומר, 'אוי לי איך אשא עיני ואראה את אהרן', נמצא חוזר מעשות עבירה, וזהו אמרו, על פסוק **ורבים השיב מעון:**

ויתכן, שיהיה (הפסוק **ורבים השיב מעון**) שיעור המשך הכתוב למעלה, שאומר, הלא אמרתי **ועולה לא נמצא בשפתיו**, והרי, (אם תקשה, אשר אהרן) היה אומר לכל אחד מבעלי מריבה, שהיה חברו עושה (ומתחרט) מה שלא היה (כך באמת), וכן מקדים שלום לרשע ומראה מה שאינו בלבו (של אהרן, שלום עם רשעים, וא"כ הלא אינו האמת? מיישב אשר) הנה **בשלום**, שהיה בא לשים שלום, וכן **במישור**, בבואו לשים עקוב הלב למישור, אין רע (בשנותו האמת),

כי אדרבה, כענין שהיה משנה מפני השלום, בזה **הלך אתי**, בדרכי, כאשר עשיתי אני, לשים שלום בין אברהם לשרה, שהיא אמרה, ואדני זקן, ואני אמרתי, שאמרה, ואני זקנתי,

וכן במה שהיה עושה **בענין המישור** מקדים שלום לרשע, לשים עקוב לבו **למישור**, יישר כחו, כי בזה **רבים השיב מעון:**

— — —

הקשר בין תורת אהרן שכיון אל האמת, אל זה שנחשבים כל דיבוריו ששינה, לדיבור אמת

— — —

(פירוש הנ"ל חילק לשנים, ב' שבחים של אהרן, תורת אמת, ועולה לא נמצא)

או שיעור הכתוב,

(לקשר ב' השבחים, לשבח אחד)

(ו-ז) תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך יקוק צבאות הוא:

א: **תורת אמת היתה בפיהו**. שלא יצאת הוראה שלא כהלכה מפיו, שאפילו מה שבא משה לתופסו באומרו **מדוע לא אכלתם** וכו' הודה לו משה אחר כך, הלא זה היה בזכות,

ב: **שעולה לא תמצא בשפתיו...** (מדה כנגד מדה, שמכיון שבשקר לא נחשב שפתיו, לכן גם בהוראת תורתו לא נמצא שקר, רק תורת אמת)

ועוד טעם אחר, אל מה שלא יצא מפיו רק הוראת אמת ולא שגג בהוראה, הלא הוא, **כי שפתי כהן ישמרו דעת.** שנשמרים (משמים) בל הוציא בשפתיו דבר בלי דעת, היא השגגה (והטעות),

והטעם הוא, כי הלא **ותורה יבקשו מפיהו**, יותר מחכמי ישראל זולתו,

יען **כי מלאך** ושליח **ה' הוא** בקרבנות, לכפר בעד הטועים, לכן, ראוי יהיה גם שליח להורות התורה, בל ישגו בה (ויצטרכו כפרה (שלו))

ליקוט מהאלשיך על פסוק הנ"ל 'בריתי היתה אתו החיים והשלום'

שלום האמיתי הוא זיכוך הגוף והחומר שאז הוא בשלום עם הצורה והנשמה וזהו אמתיית חיים הנצחיים

(פ' פינחס כה"ה: יב) לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שָׁלוֹם: אמרו רבותינו ז"ל כי **שלום** זה הוא חיים נצחיים, כד"א **בריתי היתה אתו החיים והשלום.**

(א) והנה ראוי לשים לב למה יקרא לחיים, **שלום**? ואיך הוא מתייחס אל פעולתו?

אך הוא, כי הוא יתברך פרע לו מדה כנגד מדה. אתה שמת שלום בין ישראל לאביהם שבשמים והחיית את כל ישראל.

לכן הנני נותן לך מתנה, והיא **את בריתי שלום**, שיהיו לך חיים של שלום:

ולבא אל הענין נזכיר מאמרם ז"ל מבואר אצלינו במקום אחר. והוא במדרש על פסוק **כל הנשמה תהלל יה.** וז"ל: **נפשו של אדם עולה ויורדת תמיד ומבקשת לצאת ממנו, אלא שרואה את הקדוש ברוך הוא שכל הארץ מלא כבודו וחוזרת לאחוריה** כו'.

וקיצור ענין המפורש אצלנו שם, הוא, כי ל'מה שאין דבר, שלא ישתוקק לשוב אל שורשו אשר נפרד ממנו, ומה גם עתה הנפש אשר חוצבה מתחת כסא הכבוד, ותתענג בדשן בהיכלי מלכו של עולם, והיא ניתנה תוך חלאת טינוף חומר עכור, הלא תקוץ בו ולילה ויומם, לא תמיש מהתאוות תאות צאת מתוך הפכת איכותה, לשוב אל האלקים אשר נתנה, כי הן הוא משוש דרכה.

וזה מאמרם ז"ל, כי היא עולה ויורדת ומבקשת לצאת וכו'. והוא, כי במחשבתה עולה ומהרהרת במה שלמעלה, מקום שממנו חוצבה, יורדת במחשבתה מהרהרת בירידתה אשר היא ניתנה בבור טיט היון הלז.

ועל כן מבקשת לצאת לעלות אל שורשה, וזה בכל נשימה ונשימה כמפורש שם במאמר.

אלא שרואה את הקדוש ברוך הוא שמלא כל הארץ כבודו, וחוזרת. והוא שאומרת דיו לעבד להיות כרבו. וקל וחומר, אם הוא יתברך שאין קצה לקדושתו, על הארץ הכעורה כבודו, מה גם עתה אנכי, כי מה אני בערכו יתברך, ועל כן מתנחמת וסובלת.

והוא מאמרנו פרשת בחקתי על פסוק **ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם.**

(ב) כי הלא כמו זר נחשב ענין מאמר הכתוב הלזה, כי הלא אחר כל היעודים הטובים והעצומים הנאמרים באמת מראש הפרשה. באומרו **ונתתי גשמיכם בעתם** וכו', **ונתתי שלום בארץ** כו', **ופניתי אליכם והפריתי אתכם** וכו', **ונתתי משכני בתוככם**, שהוא תכלית הדבקות והחבה, האם היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו? והלא גם אחר כל הדברים הרעים הנאמרים כאשר נרבה לפשוע, בפרשה ההיא, הוא אומר, **ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים** וכו'. ואיך, אחר גודל האהבה על צדקותינו, היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו? שאומר **ולא תגעל נפשי אתכם!**

על כן כתבנו, שהענין הוא, שאומר הוא יתברך, הנה זאת אעשה לכם, כי **ונתתי משכני בתוככם** כו'. והוא לומר, הנה אין ספק, כי הנפש אשר נתתי בכם, תמיד גועלת (בגוף ש)בכם ומבקשת לצאת לידבק אל שורשה היא השכינה. כי טוב לה אז באומנה אתה, מעתה בחומר עכור.

על כן אעשה זאת לכם, כי **ונתתי משכני בתוככם** וכו'. והוא לומר, הנה אין ספק כי הנפש אשר נתתי בכם אעשה משכן בכם. שאשרה שכינתי בנפש אשר בקרבכם, כענין **ושכנתי בתוכם.** ועל ידי כן, **נפשי**, שהיא הנפש שלי אשר בקרבכם, **לא תגעל אתכם.** כי לא תבקש לצאת מכם, כי הלא שרשה אשר היא מבקשת לידבק בו שם הוא, ומה לה עוד אחרי זאת: (ובזה נתיישב קושיא ב: אחר כל היעודים הטובים והעצומים הנאמרים באמת מראש הפרשה. ואיך אחר גודל האהבה על צדקותינו היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו, שאומר **ולא תגעל נפשי אתכם**?)

כלל הדברים, כי גם אם אלף שנים יחיה האדם לא חי שלום לפי האמת המה בעצם. כי לא שלום בין נפשו וגופו לגמרי, כי הלא בכל נשימה ונשימה היא מבקשת לצאת.

אך הן לו היה כאדם הראשון טרם יחטא, כי היה חומרו זך ובהיר, מתייחס להיות בסיס אל נשמה קדושה מאתו יתברך. או כאשר היו ישראל על הר סיני שפסקה זוהמתן, שעוד מעט אם עצרו כח לבלתי יחטאו עד קבלת הלוחות, היה להם חירות ממלאך המות, שהיה חומרם נאות לקבל הנפש. וכן לעתיד לבא. באופן יתייחסו החיים ההם לחיי שלום, כי שלום בין הנפש ובין הגוף, מה שאין כן עתה:

ונבוא אל הענין. והוא, כי אמר א-להים, אם אמרתי 'הנני נותן לו את בריתי **חיים**', הלא יובן כחיי כל האדם, בהעדר שלום בין גופו ונפשו, שבכל עת מבקשת לצאת. ולא יהיה ההפרש כי-אם שיחיה לעד, אך כחיי כל האדם.

על כן אמר **הנני נותן לו את בריתי שלום**. והוא מקרא שכתוב, **בריתי היתה אתו החיים והשלום**.

שהוא, כי יהיה באופן, יהיה **שלום** בין רוחו לגויתו, כי יהיה זך חומרו: (ובזה נתיישב קושיא א: למה יקרא לחיים, **שלום**? ואיך הוא מתייחס אל פעולתו?)

ומה מתקו בזה מאמרם ז"ל, האומרים על פסוק **ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו** ולא נאמר ותצפנם!

שהוא, כי האחד היה פנחס והיה רוחני ונתכסה מעיניהם. ולולא היה זך גם גופו, לא היה יכול להתכסות.

ומה גם אחר עלותו בסערה השמימה, שנגמר יותר זכוך חומרו עד גדר היות המלבוש שמתלבש בו מאז, ממנו. שודאי שלום רב בין רוחו לגויתו, כי זך היה גם הוא כמדובר.

ובזה יעם שנותו יתברך את טעמו, וקרא אל החיים, **שלום**, כי הוא העיקר. מה שאין חיים משוללים שלום, אשר לכל האדם, יקראו חיים אמתיים, לפי האמת:

~ ~ ~

(פ' נשא: פ"ו: כו) ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום. וישם לך שלום. כד"א, **את בריתי שלום**. והוא כמו שאמרו ז"ל, שעל זה נאמר, **בריתי היתה אתו החיים והשלום**. כי פנחס הוא אליהו.

וקרא הכתוב ל-חיים, **שלום**, כי העדר שלום וחבור, הוא המות המפריד בין גוף לנפש. נמצא שהשלום הוא חיים, כמפורש אצלנו יפה פרשת פנחס בס"ד.

וזהו אומרו לשון, שימה, **שישם לך** בעצמך **שלום** בין שני מנגדים שבמציאותך: (כי לשון וישם **לך** לא כ"כ שייך בשלום בינך לאויבך)

~ ~ ~

(תהילים פפ"ה: ט) אֶשְׁמְעָה מַה יְדַבֵּר הָאֵל יְ-הוָה כִּי יְדַבֵּר שָׁלוֹם אֶל עַמּוֹ וְאֶל חֲסִידָיו וְאַל יָשׁוּבוּ לְכִסְלָה:

כי ידבר שלום, כענין מאמרם ז"ל על פסוק, **הנני נותן לו את בריתי שלום**.

שאמרו רבותינו ז"ל שהוא שיחיה לעולם, הדא הוא דאמר **בריתי היתה אתו החיים והשלום**.

ושם כתבנו, שאם כן, למה קרא הכתוב אל החיים "שלום"?

והשבנו, כי אין המות באה אלא מחמת פירוד החיבור מהנפש עם הגוף ולא יתמידו.

אך בהעדר זוהמא, ש(אז) גם החומר זך לא ימות.

ובזה יאמר, **כי ידבר שלום**, שאומרו, **כי**, הוא "כאשר", כמה דאת אמר **כי תבא, כי תצא**, והוא מה **שאשמעה** בלי פחד הוא, כאשר, כבר **שלום** בין הנפש לגוף על ידי העדר הזוהמת נחש, וכבר **בלע המות לנצח**.

ובזה יעצרו כח לסבול (אשר) ידבר עמהם אלקים ולא ימותו.

והיה זה שלום, כולל **אל עמו ואל חסידיו**, כי לא יהיה בזה הפרש בין אחד העם אל חסידיו, כי לכל אחד יהיה זה (הדרגא של) שלום בקרבו.

באופן **שאל ישובו לכסלה**, לומר, **אל ידבר עמנו אלקים**, כי-אם, **שאשמעה מה ידבר הא-ל ה'**, מפיו יתברך:

~ ~ ~

(איכה: פ"ג: יז): הנה הן אמת כי אין **שלום** באמת לנפש עם הגוף בהיות דבוק לגוף זוהמת נחש, כי נגדיים המה מן הקצה אל הקצה.

כי לולא נתעכר חומרו של אדם בחטאו לא היה מת, כי **שלום** בינו ובין נפשו כי זך היה.

אך בהתעכר הוצרך למות להזדכך החומר, להיות ראוי להתמיד עם הנפש אחר התחיה, כי אז יהיה **שלום** בינו לבינה **ושלום** בעולם.

וכן ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, התעתדו לחירות ממלאך המות, לולא שבה זוהמתן בעון העגל.

ועל כן היתה מסרבת נפשו של משה לצאת, כי זך חומרו **ושלום** היה לו עם נפשו.

ולהורות כי חומרו זך, היה נקבר על ידו יתברך כי לא היה בו חלאת זוהמא כיתר העם.

והן זאת ברכת ה' אל פנחס, באמור לו, **הנני נותן לו את בריתי שלום** ואמרו רבותינו ז"ל, הדא הוא דכתיב, **בריתי היתה אתו החיים והשלום**, שענינו אצלי, שלא יהיה כיתר העם כי לא **שלום** בין חומרם לנפשותם, כי על כן יצטרכו למות, להזדכך בכור הארץ,

אך פנחס, מעכשיו, יהיה לו **שלום** בין גופו לנפשו, לעד לעולם.

וזה היה ענין (פינחס הוא אליהו) עלותו בסערה, שנזדכך חומרו בה כנודע, ונעשה מלבוש זך להתלבש בו, בבואו פה.

וזהו **החיים והשלום**, שעודנו **בחיים**, קנה **השלום**, ולא כמונו, אחרי מות (ואחר התחיה, לעתיד).

ד"ת מספה"ק ע"פ האלשיך הק'

ספה"ק אמרי נועם
מרבה"ק ר' מאיר הורוויץ מדזיקוב

מסירת נפש של אברהם ויצחק של המילה והעקידה.
ומסירת נפש בפנימיות, היינו מסירת והחלפת הנפש, עי"ז היה כח הולדת קדושת יצחק ויעקב

(פכ"ה: יט) ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק... (כג) ויאמר יקוק לה שני גוים בבטנך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר:

הנה ידוע אשר יצחק לא היה ראוי להוליד, יען כי היתה נשמתו מסטרא דנוקבא, כמ"ש, והנה בן לשרה.

רק בשעת עקידה פרחה נשמתו ונכלל באברהם מסטרא דדכורא, ועל ידי זה נפקד בבנים.

וזהו שאמרו ז"ל, **'מד' יצא הדבר וגו' ותהי אשה'**, מהיכן יצא הדבר, מהר המוריה, אשר אז נגמר שישא את זיווגו ויהיה בכחו להוליד.

והנה ענין מסירת הנפש בעקידה היה בחינת היחוד של שמע ישראל, אשר החיוב למסור נפשו, כן מסר יצחק את נפשו אז.

וכמו כן אברהם אבינו ע"ה היה אז במסירת נפש גדולה לשחוט את בנו יחידו, ונחשב העקידה לנסיון לאברהם יותר מליצחק כידוע.

וידוע אשר יש רמ"ח תיבין בקריאת שמע. ולזה לא מצינו ב' פעמים **'אברהם אברהם'**, רק בשעת העקידה, לרמז כי **אברה"ם** עולה רמ"ח, נגד רמ"ח תיבין בק"ש.

ואז נתייחד ב' פעמים יחוד של הקריאת שמע מאב ובנו. על כן נאמר **'אברהם אברהם'**.

ונגד זה קוראין ב' פעמים קריאת שמע ערב ובוקר, כי קריאת שמע של שחרית נגד המסירת נפש של אברהם, שנקרא בוקר דא אברהם. ושל ערבית נגד מסירת נפש של יצחק, דא ערב דיצחק. כי **יצח"ק די"ן עולה ער"ב:**

והנה באותו הזמן מתה שרה כידוע. וחלילה לומר אשר מחמת עיגום נפשה מתה אותה הצדיקת. רק כמ"ש בספר עבודת ישראל, אשר גם שרה באה בהתכללות נפשה באותו יחוד הגדול הנעשה בשעת עקידה, ופרחה נשמתה.

ולזה איתא במדרש הנעלם, לא מתה שרה אלא על ידי קריאת שמע, עי"ש.

נמצא בשעת עקידה שנכללו שלשתן במסירת נפש אברהם שרה יצחק, על כן נתחלפה נשמת יצחק מנוקבא לדכורא, והיה בכחו להוליד.

וכמו שידוע בשם הבעש"ט שהחליף ב' נשמות על ידי השינה, שיוצאת אז נשמתם והחליף והחליף אותם.

כמו כן בכאן נתחלף יצחק והחזיר שרשו לשרה, וקבל בעצמו שורש אברהם.

ויש לרמז בפסוק **ושני לאומים ממעיך יפרדו**, היינו, שעל ידי התכללות אברהם שרה יצחק זכה להוליד את אלו. על כן **שנ"י לאמי"ם ממעי"ך יפרד"ו** עולה **אברה"ם שר"ה יצח"ק.**

וידוע אשר היחוד שמע ישראל נכלל בשני תיבות **'שמע אחד'**, כי הראש וסוף כולל. וכן ביחודא תתאה **'ברוך ועד'**.

ולזה נרמז בסיום פרשת עקידה **ו'ישב א'ברהם ב'באר ש'בע**, ראשי תיבות **ש'מע א'חד ב'רוך ו'עד.**

וכן **ו'תמת ש'רה ב'קרית א'רבע** יען כי גם היא מתה על ידי קריאת שמע, כנ"ל בשם המדרש הנעלם.

א: וזהו **'ואלה תולדות יצחק'**, היינו, מהיכן זכה לתולדות, **'בן אברהם אברהם'**, (בן) היינו (התוצאה ו)על ידי עקידה, שנאמר בה **'אברהם אברהם'**, הרומז על בחינות קריאת שמע ערב ובוקר.

ב: ועל ידי המסירת נפש של קריאת שמע (בחי' **אברהם אברהם**), על ידי זה **'הוליד את יצחק'**, היינו, זה הדבר עשה כח הלידה ליצחק.

ועל כן **הולי"ד א"ת יצח"ק** עולה ב' פעמים של"ב, שהוא הראשי תיבות של היחוד שמע ישראל וכו', עולה של"ב כידוע. ומייחדין ב' פעמים בכל יום ערב ובוקר, נגד המסירת נפש של אברהם ויצחק, ומזה זכה להולדה.

ויש לרמז עוד, לפי מה דאיתא שעל כן נולד יצחק למאה שנים, בכדי שיהיה אברהם נימול מקודם, ולא יהיה יצחק נולד מערל, עיין **באלשיך** בראשית פכ"ט: לב.

על כן יש לרמז **ויר"א אלי"ו הוי"ה באלנ"י ממר"א** הנאמר אצל מצות מילה, עולה **הולי"ד א"ת יצח"ק**, שאחר קיום מצות מילה נולד יצחק.

וסופי תיבות של **הוי"ה באלני' ממרא'** הם **אי"ה**, ראשי תיבות **ה'וליד א'ת י'צחק:**

ספה"ק עטרת ישועה
מרבה"ק ר' יהושע הורוויץ מדזיקוב

אם אין קמח אין תורה, בנ"י פועלים אשר המשכת הפרנסה קודמת

(פכ"ה: יט) ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק... (כב-כג) ויתרצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרש את יקוק:

ויאמר יקוק לה שני גוים בבטנך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר... (כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים:

על פי דברי **האלשי"ך** בענין הויכוח שיש בין הקב"ה עם ישראל בהא דאם אין תורה אין קמח ואם אין קמח אין תורה, אשר הקב"ה אומר אם אין תורה אין קמח וישראל אומרים אם אין קמח אין תורה, עיין **באלשיך הק'** (בתהלים ד ו ובמשלי ג א).

והנה יצחק מרמז על עשירות כנ"ל, ואברה"ם מרמז על התורה רמ"ח מצוות עשה שיש בתורה. וזה, **אלה תולדות יצחק**, היינו, ע"י עשירות נעשה **בן אברהם**, שיכולים לישב ללמוד התורה. ולפעמים **אברהם הוליד את יצחק**, שע"י התורה נמשך עשירות.

וזה שפירש רש"י ז"ל, **יעקב ועשו האמורים בפרשה**,

כי יעקב מרומז על התורה, כי היה **יושב אוהלים**, באהלה של תורה,

ועש"ו מרמז על פרנסה שהיא בעולם עשיה. **ויתרוצצו הבנים בקרבה**,

לפעמים זה הקדים לצאת ולפעמים זה הקדים.

ותאמר, **אם כן**, רומז על הפרנסה, שנקרא, **כן**, מלשון **כן** ובסיס, היינו, **אם** העיקר הוא, הפרנסה.

למה זה אנכ"י, סוד התורה ועשרת הדברות, שמתחילין **אנכ"י**.

ויאמר ד' לה כו' **ורב יעבוד צעיר**, היינו, התורה שהוא **רב** שכן התורה קדמה לעולם, **יעבוד צעיר**, תהיה נכנעת לפני הפרנסה והפרנסה תקדים לה.

והקב"ה הסכים לזה שיהיה קמח קודם לתורה:

— — —

ספה"ק מראה יחזקאל

מרבה"ק ר' יחזקאל פאנעט מדעעש

— — —

ע"י קדושת האב והאם וקדושת זיווגם נולד בנים קדושים

—

(כ-כא) ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה: ויעתר יצחק ליקוק לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו יקוק ותהר רבקה אשתו:

'במערבא כד נסיב כו' מצא או מוצא כו', הכוונה בזה, דהשורה בלא אשה הוא פלג גופא, כמ"ש, **'זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם'**, ובלא אשה הוא חצי אדם, וע"כ, **'דרכו של איש לחזור אחר אשה לבקש אבידתו'**, והיא הגדולה שבכל השמחות, כשמוצאין מה שנאבד,

וז"ש, אם הוא **'מצא'** שכוונתו למצוא אבידתו, אז הוא **'טוב'**, **מצא אשה מצא טוב**, אבל **מוצא** דהיינו שנושא לשם ממון, שרוצה להרויח ולהוציא ממון, עי"ז, אז הוא **מוצא מר ממות את האשה.**

וכעין זה כתב **באלשיך**, ע"פ **כי יבעל בחור בתולה** כו', שצריך להיות לש"ש, ועי"כ, זוכה לבנים כשרים,

וע"כ אמרה רבקה, קצתי בחיי **אם לוקח יעקב כו' (אשה מבנות חת וכו' למה לי חיים)** לפי שהם מזרע טמא מבנות חם, שכולם רשעים גם הבנים יהיו כמותם, ומי שאינו מניח זרע כשר נקרא מת, כנ"ל,

וע"כ המתין יצחק מ' שנה, עד שמצא זיווגו ברבקה, שהיתה עכ"פ בעצמה צדקת, אעפ"י שאביה ואחיה היו רשעים, מ"מ, לא היה מוצא כזה עוד בעולם.

וזש"ה, **ויהי יצחק בן ארבעים שנה**, שהמתין כל כך שנים הרבה, ואח"כ לקח את בת בתואל ואחות לבן, וע"ז מתרץ לו **לאשה**, שעכ"פ היתה היא בדומה לו בענין צדקות, ולא היה מוצא דוגמתה עד עכשיו,

ובזה יובן, **ויעתר יצחק כו' לנכח אשתו כו'**, דיצחק בעצמו היה בטוח שיוליד, כמ"ש, **'כי ביצחק יקרא לך זרע'** רק היה תולה החסרון בה, שאינה ראויה לבנות ממנו, ויצטרך לישא אחרת, לכך התפלל רק בשבילה, (וזהו **לנכח אשתו**) שהיא עקרה, שיהיה הזרע ממנה, לפי שעכ"פ היתה בדומה לו, בענין צדקות, ולא היה מוצא דוגמתה, כנ"ל.

— — —

ספה"ק מראה יחזקאל

— — —

משא ומתן בין יצחק ויעקב, בבירור מי הוא זה, בפנימיות היה ענין בירור במדת היראה, והמתקתה, והעלתה

—

(פכ"ז: א) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני... (ד) ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות... (כז-כח) ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יקוק: ויתן לך הא-להים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש... (לט-מ) ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל: ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך:

א: צריך עיון, נשיקה זו מה טיבה, (האם יתברר לו יותר שזה עשו), אחר שכבר היה סבור בבירור שהוא עשו, כיון שאכל מצידו, ולא צוהו לנשקו קודם האכילה?

ב: וגם איך יכול לידע מזה (ע"י שישקהו) מי הוא?

ג: עוד קשה, מה (זה) שכתב רש"י, **והלא אין ריח רע יותר משטף של עזים?**

ד: וגם, מה ענין **ריח שדה** לכאן?

ה: וגם, וי"ו **דויתן לך** הוא מיותר! ועוד הרבה דקדוקים.

והנ"ל עפימ"ש, 'אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו', והנה למראה עיני אשפוט, שיעקב לא לקח כלל הברכות של עשו, כי יצחק אמר הברכות ברוה"ק ושכינה היתה מדברת מתוך גרונו, כמו שאמר **תברכך נפשי** שהנשמה שלו היתה מברכת,

ולכך אמר לעשו, **הנה משמני הארץ יהיה מושביך** כו', ולא נתן לו במתנה, כמו שאמר ליעקב **ויתן לך**, רק שישב במקום טוב ומשובח, שיושב במבחר הארץ, ועיקר ברכתו הוא, **ואת אחיך תעבוד**, כי די לו בזה, שיזכה להיות עבד ליעקב,

כמ"ש, **על כן עלמות אהבוך**,

כמו שאמר פרעה, על בתו הגר, 'מוטב שתהיה שפחה בבית זה ולא גבירה כו', וגבי 'ותמנע היתה פלגש'.

אמנם על יעקב אמרו, 'לא כאברהם שקראו הר ולא כיצחק שקראו שדה אלא כיעקב שקראו בית'.

ביאור הדבר, שידוע, כי אברהם עבד מאהבה, ויצחק מיראה, ויעקב אחז בשתיהן, והנה כל העבודה שהוא מאהבת חסד, נקרא הר, כי כל דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי ביה,

ועבודת היראה נקרא שדה, שהוא מקום יראה, כמ"ש המהלך בדרך יחידי כו', ועבודת יעקב נקרא בית, שאינו רחוק, ולא מקום מאוים, (כאשר יבואר עוד עיקרו של דבר.)

והנה אמרו חז"ל, 'כל האומר הקב"ה וותרן הוא כו' (יוותרו חייו)',

(קושיא ו) וקשה, הלא הצדיקים מבקשים רק מתנת חנם?

וצ"ל, דוודאי מדתו של אברהם, שהם חסדים פשוטים בלי טעם, זה אינו קיום העולם, שאין כאן שכר ועונש,

רק העיקר הוא מיתוק הדין, שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, ומהפכין מדה"ד לרחמים, שמרחם על בריותיו, אעפ"י שאינו הגון ואינו כדאי,

וזה"ש, 'כל מה שישראל אוכלין בעוה"ז הוא רק בשביל אמונה', כי בשכר זה שמאמינים שכל צרכם מוטל על השי"ת, ואינם נשענין על שום דבר (ואף לא על זכותם, כי הרי כנ"ל, שׁאינו הגון ואינו כדאי), רק על הקב"ה, באמת בזכות זה, (שיודעים שאינם כדאים, ואשר על כן רחוק מן השכל הטבעי, שהשי"ת ירחם, ושאעפ"כ מאמינים ברחמיו, לכן) מגיע להם מתנת חנם, לכך (ע"י עבודת האמונה הנ"ל, ע"ז כבר) אין הדבר רחוק מן השכל (שאכן מגיע להם), ו(לכן) גם איננו ירא מלתבוע (מתנת חנם. ובזה נתיישב קושיא ו: אחז"ל, 'כל האומר הקב"ה וותרן הוא יוותרו חייו. וקשה, הלא הצדיקים מבקשים רק מתנת חנם?

ומיישב שמכיון שהצדיק עובד עבודתו שהוא להאמין ברחמי אוצר מתנת חנם, לכן, בזה העבודה, כבר לא נחשב חנם)

וזה"ש, **אשרי כו' שברו על ה' אלקיו**, כי מי שעובד במדת יעקב (הנ"ל, יראה עם אהבה, יודע שאינו כדאי שמתירא מן הדין, ואעפ"כ, סומך על רחמיו, מאהבתו אותו יתי), אינו ירא מן מדה"ד (כי הרי כבר התגבר על הדין ויראת עצמו, ע"י רחמיו ואהבת ה').

ועוד יש לפרש, והוא העיקר הצריך להודיע, כי העובד במדה זו, כלתה נפשו תמיד בתשוקה וחפיצה ומתאוה לרוות צמאונו שבחות וזמירות, אמנם יראת ה' על פניו, כי אלקים בשמים כו' על כן צריך לעצור במילין ולהתבושש לפני מלך הכבוד, ובכל יום הוא ממתין ומצפה, אימתי יגיע זמן תפלה, שיוכל לדבר דבור נגד קונו אשר אהבו, ומכ"ש, שבכל השבוע ממתין, ובעיניו כימים אחדים, אימתי יגיע יום שבת קודש שיאמר, לכו נרננה, ונשמת, וכדומה,

וזהו, **שברו על ה' אלקיו**, כי עיניו כלות ומיחלות, מתי יוכל לדבק בקונו, ולהוציא כל כחו,

וזהו בחינת בית, כי תוכו רצוף אהבה, ובחוץ הוא מוגבל ומחסה מזרם מדת היראה.

והענין הוא, מחמת שיש אור מקיף ואור פנימי, וידוע שאור מקיף מקבלין מן האב ואור פנימי מן האם, (שער הגלגולים הקדמה י), וזהו שהשיג יעקב מדת היראה מבחוץ מאביו,

וע"כ כשרצה יצחק לברך את עשיו, היינו שצריך המתברך להיות קצת השתוות עם המברך, שצינור צריך להיות מונח בשוה, וגבי עשיו היתה יראה כפולה, ורצה יצחק להעלותה כמדתו (ובזה נתיישב קושיא ג: מה (זה) שכתב רש"י, **והלא אין ריח רע יותר משטף של עזים**?

א"ה נ"ל כוונתו ליישב שרש"י בא לרמז, ש**עזים** מלשון **עז** וחוזק רומז למדת הגבורה והיראה, וענין **ריחו הרע**, רומז שלא נמתקה, היראה)

וע"כ עכשיו, כשנסתפק אם הוא יעקב, ורצה להתהות על קנקנו, ורצה לנשקו, דהיינו אתדבקות רוחא ברוחא, ומיד, וירח את ריח בגדיו (ובזה נתיישב קושיא א: נשיקה זו מה טיבה, (האם יתברר לו יותר שזה עשו), אחר שכבר היה סבור בבירור שהוא עשו, כיון שאכל מציידו, ולא צוהו לנשקו קודם האכילה?

ומיישב שכוונתו היה ע"ז לבדוק מדת יראתו)

דהיינו המלבוש שרמז לאור מקיף (ובזה נתיישב קושיא ב: איך יכול לידע מזה (ע"י שישקהו) מי הוא?

ומיישב שע"י הנשיקה, השיג אור המקיפו)

ואז תמה על עצמו, ואמר **שריח בני כריח שדה**, דהיינו מדת היראה כו' (כנ"ל שעבודת היראה נקרא שדה, שהוא מקום יראה, כמ"ש המהלך בדרך יחידי. ובזה נתיישב קושיא ד: מה ענין **ריח שדה** לכאן?)

אשר ברכו ה', שכבר נמתקה,

וא"כ מדת היראה שבו הוא יותר טובה כפולה ומכופלת,

וע"כ, **ויתן לך האלקים**, שהמדת הדין יהיה מסור בידך...

וכמ"ש גבי משה, 'ומטה האלקים בידי'...

ועוד י"ל שאמר **ויתן לך האלקים** שגם מדה"ד יסכים עמך שלא יהא עליך קטרוג (ובזה נתיישב קושיא ה: וי"ו **דויתן לך** הוא מיותר!

ומיישב, וי"ו להוסיף שגם מדה"ד יסכים ויתן)...

וכבר פירשתי זה, עפימ"ש **האלשיך** ע"פ **ויהי בנסוע כו' ויאמר קומה ד'**,

(וזל"ק) הגדה של פסח: ובאותות זה המטה... כי האות היה שהמכות היו נגוף למצרים ורפוא לישראל,ועל זה, 'ומטה אלקים בידי' שהיה יכול להטות מדת הדין, כמו שכתב **האלשיך** על פסוק ויהי בנסוע כו' ובנוחה יאמר כו'. **(עכל"ק שם)**

(וזל"ק האלשיך) ויהי בנסע הארן ויאמר משה קומה " ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך. ובנוחה יאמר שובה " רבבות אלפי ישראל. (במדבר פ": לה - לו):

ראוי לשית לב אל לשון ויהי שהוא לשון צער!

*וגם, למה ייחד הדברים ההם לנסיעה? ואומרו, **שובה ה'** לנייחא?*

אך יהיה כענין תיקון תפלת יום הזכרון, באומרו 'ובכן תן פחדך וכו'. והוא, כי להיות היום ההוא יום דין, אנו מחלים פני אל, יתן פחדו על כל הגוים הבלתי יראים את ה', וייראוהו וישתחוו לו יתברך.

אך בהיות עתות רצון, אנו מחלים פניו יתברך, ירצנו וייטב לנו על דרך זה.

הנה, כי אין ספק, כי עת הטלטל הארון ממקום למקום, שמייחסת בצד מה טלטול אל השכינה כביכול. כמאמר הכתוב, 'ואהיה מתהלך באהל ובמשכן', והוא עת בחינת רוגז.

*וזהו אומרו, **ויהי בנסוע**, שהוא לשון צער, הפך עת הנייחא, שהוא רצון ומנוחה. ועל כן בנסיעה, שהוא עת רוגז מה,*

*או, **ויאמר משה קומה ה'** והטל הרוגז על **אויבין. שיפוצו וינסו משנאיך:***

*אך, **בנחה**, שהוא עת רצון, או, **יאמר, שובה ה'**, ותן רצונך הטוב על עמך.*

*וזהו, **שובה ה'**, שתתן שובה ונחת לישראל. או, שישוב, רבבות, את האלפים, שיתברכו עשר ידות:*

~ ~ ~

ספה"ק קדושת יום טוב

מרבה"ק ר' חנניה יום טוב ליפא ט"ב מסיגוט

~ ~ ~

בירך יצחק את יעקב מקצת ברכה,
אף לפני בירורו שזהו יעקב,
כדי שיעזור לו הוא ית' לתת לו סימן,
שייטב לבו אשר טוב עשה,
או שיהא לבו נוקפו אשר לא טוב עשה

~

(יט) ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרך עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשך... (כב-כה) ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו: ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שערת ויברכהו: ויאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני: ויאמר הגשה לי ואכלה מציד בני למען תברכך נפשי ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת:

א: קושית המפרשים, מדוע נאמר סתם **ויברכהו**, ולא פירש לו הברכה עד לאחר כן?

ב: דלכאורה קשה, כיון שהיה בדעת יצחק לברך את עשו, וצוהו להביא לו ציד, א"כ כיון שלא היה ברור בעיניו אם זהו עשו כאשר אמר ותוהה **הקול קול יעקב והידים ידי עשו**, ועל כל פנים מידי ספיקא לא נפיק, האיך בירך אותו מספק?

ג: גם צריך ביאור, אחר שנאמר **ויברכהו**, שאל אותו עוד הפעם **אתה זה בני עשו**, והלא אמר לו כבר **אנכי עשו בכורך**, ומדוע שאל אותו עוד הפעם?

וכל זה יבואר על פי דברי **האלשיך**, בעת שבא שאול לבקש את דוד על פני צורי היעלים, ובא שאול אל המערה ודוד ואנשיו בירכתי המערה יושבים, ושם נאמר, **ויאמרו אנשי דוד אליו הנה היום אשר אמר ה' אליך הנה אנכי נותן את אויבך בידך וגו'**, **ויקם דוד ויכרות את כנף המעיל אשר לשאול בלט, ויהי אח"כ ויך לב דוד אותו על אשר כרת את כנף אשר לשאול, ויאמר לאנשיו חלילה לי מה' אם אעשה הדבר הזה וגו':**

וביאר הענין, דהנה אנשי דוד אמרו אליו הלא אינה ה' לידך והביא אליך אתך את שאול הבא במחתרת כדי שתנקום ממנו נקמתך, וזה היום אשר אמר ה' להעשות כן, מה עשה דוד רצה לנסות אם כך היה רצונו יתברך כדבריהם, ויקם ויכרות, לומר אם בהכרת הכנף יהיה לבו נוקפו על שולחו יד, מכל שכן שרעה

בעיני ה' ליגע בעצמו ובבשרו, ואם לא יהיה לבו נוקפו ידע כי מן ה' הדבר הזה, כי זה דרכו יתברך כו' לבלתי הביא תקלה ע"י הצדיק.

והנה בכרתו ויך לב דוד אותו, שהיה לבו נוקפו, אז ויאמר לאנשיו לא כדבריכם שה' אינה לידי שאהרגנו, ולא אעשה את הדבר הזה, כי לבי נוקפי על המעשה הראשונה ואין זה בודאי רצון הקב"ה. **עכ"ד הנחמדים:**

ונאמר, שזה היה הענין בכאן אצל יצחק, שאמר לברך את עשו ובוודאי היה רוצה לקיים דיבורו, כמאמר הכתוב, **מוצא שפתיך תשמור**, והנה כאן בעת בואו לפניו נולד לו הספק אם זה הוא בנו עשו או יעקב, ועל כן היה פוסח על שתי סעיפים אם לברך אותו דילמא אין זה עשו הרוצה לברכו, ואם יחדול מהברכה גם זה לא יוכל לעשות כי רצה לעמוד בדיבורו, מה עשה, נתן עצה בנפשו על דרך הנ"ל, והיינו שיתחיל במקצת הברכה ויראה איך יפול דבר, והיינו אם ירך לבו בשביל שהתחיל בהמעשה, אז ממילא אין זה האיש הרוצה לברכו, ובאם ייטיב הדבר בעיניו ויעמוד בדעתו, אז בוודאי זה האיש הראוי לברכה:

וזה שאמר הכתוב, **ויאמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו**, א"כ הדבר בספק, על כן **ויברכהו** סתם כי לא פורש מה הוא הברכה, והיינו כי לא התחיל רק במקצת לסימנא בעלמא אם הוא זה ראוי להתברך (ובזה נתיישב קושיא א: מדוע נאמר סתם **ויברכהו**, ולא פירש לו הברכה עד לאחר כן?

וקושיא ב: אמר ותוהה **הקול קול יעקב והידים ידי עשו**, ועל כל פנים מידי ספיקא לא נפיק, האיך בירך אותו מספק?)

(ואחר שברכהו לסימן הרגיש בטחון שאכן טוב עשה ואשר על כן, כנ"ל, בטח שכעת יהיה לו עזר מה' לברר אמתיות הענין על כן) ויאמר אח"כ עוד הפעם **האתה זה בני עשו** (ובזה נתיישב קושיא ג: **האתה זה בני עשו**, והלא אמר לו כבר **אנכי עשו בכורך**, ומדוע שאל אותו עוד הפעם?)

ויאמר אני, ויגש לאביו ויאכל וכו', וראה שנכנס עמו ריח גן עדן, וייטב לבו בקרבו, וכיון שכן, בוודאי אתה הוא הראוי לברכה, על כן גמר אומר לו את כל הברכות שהיה ברצונו לברך, והבן.

— — —

ספה"ק חתם סופר
מרבה"ק ר' משה סופר

— — —

יעקבנו בבכורה היינו עוה"ב,
ובברכה היינו עוה"ז,
אע"פ שחלקו העולמות ביניהם,
ובשעת הברכות הודה יצחק לדעת
רבקה בזה

—

(לג) ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו גם ברוך יהיה... (לו) ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא אצלת לי ברכה... (מ) ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך:

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו וגו' כה תאמרון לאדוני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי, ופירש"י 'תרי"ג מצות שמרתי', **ואחר עד עתה ויהי לי שור וחמור וגו' ואשלחה להגיד לאדוני.**

הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי,
א: וקשה, ממ"נ, הלא הברכה מכר ליעקב ולא לקחה ברמיה כלל, כי-אם בדעת ובנפש חפיצה, כדכתיב **ויבז עשו את הבכורה!**

ואם הרבה יעקב דברים עליו עד שנתאנה עשו במכירתו, א"כ היה לו לצעוק על זה מקודם!

ב: ואיך תליא התרעומת זה עתה בברכה שברכו יצחק?

הנה רש"י כתב על פסוק **וידו אוחזת בעקב עשו** שיעקב עקבו בדין מלצאת, משל לשפופרת טפה שנכנסה ראשונה יוצאה אחרונה ע"ש.

ג: וקשה, א"כ בדין יוצא עשו תחלה, וכן דין כל הבכורים, הטיפה הנכנסת ראשונה אינה בכור, כי-אם הנכנסת אחרונה הוא פוטר הרחם!

הענין הוא כך, משלו חז"ל הכנסת הטיפה לרחם, כהשלכת האדם לקבר, וכן אז"ל, 'מה ענין שאול אצל רחם? לומר לך, ק"ו, מה רחם שמכניסין בו בחשאי וכו'.

והנה, יעקב ועשו חלקו ב' עולמות (רש"י כ"ה כ"ב ותדבא"ז פי"ט) יעקב נטל בחלקו כל העוה"ב לבדו בלי שום שיור לעשו, כדין מי שזכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע, ולכך נכנסה טפה שלו ראשונה לרחם, שהוא המשל לצאתו מן עוה"ז כנ"ל.

ואז נכנס הוא ראשון כדין בכור, **ששם** הוא הבכור נוטל פי שנים, משא"כ בצאתם לעוה"ז מרחם אמם, עשו יצא ראשון, כי הוא הבכור בעוה"ז (ובזה נתיישב קושיא ג: קשה, א"כ בדין יוצא עשו תחלה, וכן דין כל הבכורים, הטיפה הנכנסת ראשונה אינה בכור, כי-אם הנכנסת אחרונה הוא פוטר הרחם!)

ואפשר שמאחז"ל שחלקו ב' עולמות במעי אמן, לא בפועל ממש אמרו, רק רמז על הנ"ל, ולכן היה '**ידו אוחזת בעקב עשו**' לומר, שגם לו יש **יד** ושם בבכורה וזה יהיה **בעקב עשו**, **ועקב** פירוש, סוף, כידוע, והיינו בסוף עשו, שהוא סוף

עוה"ז, שאז מתחיל עוה"ב, ששם חלקו של יעקב בבכורה,

ולחזק זה הרמז, **'ויקרא שמו יעקב'** בלשון יחיד, **ויקרא**, ולא כתיב 'ויקראו שמו', כמו בעשו, היינו שרוח הקודש הופיע, וקרא לו **יעק"ב**, נוטריקון **י'היה ע'ק'ב ב'סוף** כנ"ל, כדי שלא נאמר שבמקרה אחז בעקבו של עשו.

והנה, אף בבכורה שלקח עשו בעוה"ז, יש בזה מדרגות קדושות לעלות משם אל הר ה', כגון עבודה בבכורות, ושארי קדושות שבו, ולזה השתוקק יעקב מאוד, למען לא יהיה שריד לבית עשו בנחלת יעקב, ולא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים, ולכן לקחה ממנו בקנין גמור,

וגם עשו ברצון מכרה, כי לו לא יהיה לעזר ולהועיל, כאומרו **הנה אנכי הולך למות**, כשיגיע הפרדו מן העולם, **ולמה זה לי בכורה. ז"ה** דייקא, החלק הזה הידוע, קדושה שבה כנ"ל, משא"כ יעקב, שהולך לחיים נצחיים לאחר מיתתו, א"כ, לו יאה הבכורה.

כל זה לענין בכור לכהונה, משא"כ בכורה לנחלה, ליטול פי שנים לא קנאה יעקב מעולם, (ככתוב אצלנו בשם הגאב"ד מ"ו דק"ק פפ"ד א'פסוק 'אשר כריתי לי') ולא השתוקק עליה, וכי כן נקברו שניהם ביום א', רק שיעקב נכנס תחלה לקבר כידוע ממעשה דחושים בן דן, כי שם (בעוה"ב בקבר, הוא) הוא הבכור כנ"ל.

והאלשיך כ' טעם הברכות, שרצה יצחק לברך את עשו, ורבקה התחכמה להמשיכן ליעקב, הטעם, כי יצחק שפט, כיון שיעקב נטל כל חלק העוה"ב, והשאיר לעשו עוה"ז, א"כ, אין לו ליעקב בחלקו של עשו כלל, לכן רצה לברך את עשו, להמשיך לו כל תאות עוה"ז.

אבל רבקה הבינה, אם לא יהיה ליעקב שום הכנה בעוה"ז, ויהיה ח"ו תמיד שרוי בצער ובגלות ועבד לעשו, איך יהיה לו עוה"ב, ואיך יקיים מצות ותורת ה', אם לא יהיה **בא**"י, וגלות המר הזה יוכיח, לכן התחכמה רבקה להמשיך הברכה ליעקב. ע"כ תורף דבריו ז"ל, עיין עליו.

והיינו שצעק עשו, מעתה כיון שלקח הברכות מעוה"ז ג"כ, **הכי קרא שמו יעקב**, ע"כ היינו לרמז על הנ"ל, שחלוקה גמורה חלקנו, ואיך **עקבני פעמים לקחת את ברכתי ואת בכורתי** עוה"ז ועוה"ב, ממ"נ, או הא או הא, ותרווייהו למה ליה? (ובזה נתיישב קושיא א: וקשה, ממ"נ, הלא הברכה מכר ליעקב ולא לקחה ברמיה כלל, כי-אם בדעת ובנפש חפיצה, כדכתיב **ויבז עשו את הבכורה**!

וקושיא ב: ואיך תליא התרעומת זה עתה בברכה שברכו יצחק?)

ויצחק השיב, **גם ברוך יהיה, גם** ריבה לו הבכרה שתרווייהו יהיה לו, שהודה לדעת רבקה הנ"ל, ולכן אמר, **גם ברוך יהיה, ברוך** אותיות 'בכור', גם בכור יהיה.

רק אליה וקוץ בה, **והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צווארך**, ועי' פירש"י, שאם יבטל התורה, יחזרו הברכות לעשו כמקדם,

והטעם, כי בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום ח"ו, אזי יאה עניותא לישראל, ולא להיות בתים מלאים כל טוב, **'וישמן ישורון ויבעט'**, ועושר כזה וודאי שמור לבעליו לרעתו ח"ו,

וטוב לסבול יסורין, להתם החטא ולכלות פשע, ואח"כ ישוב לב יצרן, ישכנו בטח בדד עין יעקב.

והנה קודם מ"ת, שקיימו האבות כל התורה עד שלא נתנה, ושמרו גם את השבת, ואפ"ה שמרו ג"כ אזהרת 'יום ולילה לא ישבותו', כמבואר אצלינו לעיל בפ' וירא בשם אדמ"ו הגאון הנ"ל ע"ש, וזהו, **והיה כאשר תריד** לשון צער כפירש"י שיהיה לך פתחון פה על א' מהמצות שנכללו בגמטרי' תרי"ד (מספר תרי"ד) (כלומר עם אזהרת 'יום ולילה לא ישבותו') אזי **ופרקת עולו**.

והנה עשו היה נזהר מאוד במצות כיבוד אב, כי ציד בפיו, משא"כ יעקב שעסק בתורה, וגדולה תורה יותר מכיבוד אב ואם כמבואר בש"ס במגילה ספ"ק ע"ש, ולמדו זה מיעקב, שלא נענש על כיבוד אב כל זמן י"ד שנים שהיה משמש בבה"מ של שם ועבר, ועל כ"ב שנים שהיה בבית לבן ובדרך, שלא התמיד בתורה כ"כ, נענש שלא ראה יוסף כ"ב שנה ע"ש,

והטעם, דוקא שנענש ביוסף, כי יוסף היה ג"כ נזהר מאוד במצוה הנ"ל כמבואר בס' יערות דבש, שכן כתיב, 'ואחר ניגש יוסף ורחל' ועי' פירש"י, ולכן נקרא יוסף שטנו של עשו, על שהיה נזהר ג"כ במצות כיבוד אב ואם, ולכן נתפס יוסף בעון כיבוד אב ואם של יעקב, כצדיק הנתפס בעון הדור,

ולכך כיון שהיה יעקב בבית לבן כ' שנה ולא שמר כיבוד אב ואם, וגם לא התמיד בתורה, היה לו לירא מעשו שיהיה לו אחיזה, רק משנולד יוסף שטנו של עשו לא היה ירא שיהרגהו, רק שאפ"ה ממילא יחזרו הברכות לעשו, ויהיה בע"כ עבד לו, עד שיתקן החטא ההוא, וכל מה שקנה עבד קנה רבו,

והיינו ששלח לו 'עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי' לבד, ולא כיבוד אב ואם, דאם שמרתי גם כיבוד אב ואם, אזי היה תרי"ד מצות, אבל עכשיו שלא שמרתי רק תרי"ג, לכן, 'ואחר עד עתה', שנולד שטנך שלא תמיתני,

אבל מ"מ, קראתיך **אדוני** והנני **עבדך**, **ויהי לי שור** וכו' **ואשלחה להגיד לאדוני**, והכל שלך, ובודאי פיוס גדול הוא זה **למצוא חן בעיניך**, כי אין הרב מתקנא בעבדו, ודו"ק: